www.Taleemulislam-Radio.com

د سنت او بدعت په هکله بهترین کتاب

سنت او بدعت

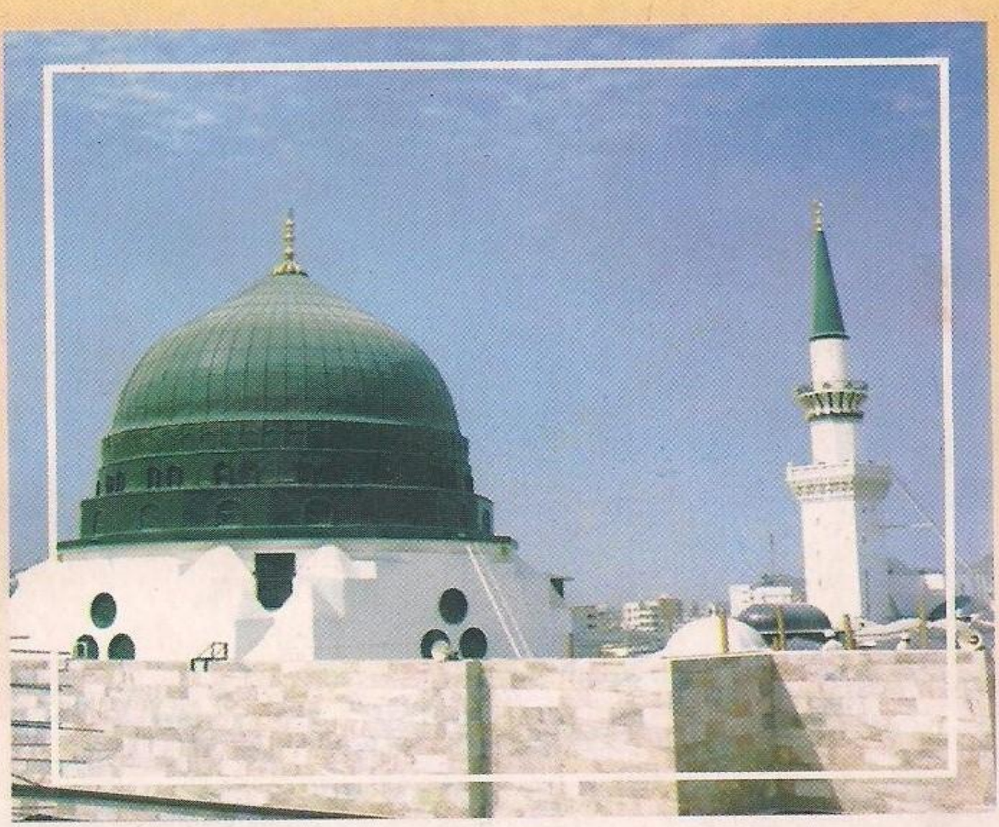

لیکونکی مولانا محمد شفیع صاحب

صدیقي کتب خانه کاسي روډ کوټه

كل بدعة ضلالة و كل ضلالة في النار

[صحيح حديث]

هر بدعت ګمراهي ده او هره ګمراهي په دوزخ کي ده.

سنت او بدعت

ليکونکی مولانا مفتي محمد شفيع رحمة الله عليه

پښتو ژباړه محمد شفيق رحماني

صديقي کتب خانه کاسي روډ کوټه

www.Taleemulislam-Radio.com

د دې کتاب ټول حقوق د خپروونکي سره خوندي دي

د کتاب پیژندنه

د کتاب نوم.........................سنت او بدعت
لیکوال.........................مفتي اعظم مولانا محمد شفیع
ژباړن.........................محمد شفیق رحماني
ناشر.........................ذبیح الله صدیقي
د چاپ کال.........................۲۰۰۸ع
خپروونکی.........................صدیقي کتب خانه کاسي روډ کوټه
د چاپ شمیر.........................زر
د کمپیوټر چاري.........................محمد یوسف
بیه.........................پنځوس روپۍ

زېرى

ښاغلو هيوادوالو تاسي ته زېرى درکوو چي موږ
په پښتو ژبه د ديني کتابو د چاپولو هوډ کړى دى چي
له هغو څخه ګڼ شمېر پښتو کتابونه چاپ ته چمتو
سوي دي او ستاسي لاسونو ته رسېدلي دي.

ګرانو هيوادوالو په پښتو ژبه کي پخوا دومره
ديني ليکني نه وې نن له ښه مرغه پښتو ژبه پر مختللې
ده او لا زياتي هڅي رواني دي موږ هم پتېيلې ده چي
په پښتو ژبه به کتابونه خپروو او په دې ډګر کي به له
سيالو قومونو څخه کم نه راځو او په دې به وياړو چي
په پښتو ژبه مو ديني کتابونه تر خپلو پښتنو ورونو
پوري ورسول انشاء الله.

موږ د ديني کتابونو د خپرولو دغه لړۍ بهانده
ساتو او راتلونکي کتابونه به په دې پسې چاپ سي نور
مو وخت نه نيسم لوى څښتن مو مل روغ جوړ او
بريالي اوسئ.

ذبيح الله صديقي

۲۰۰۸-۵-۱۹

فهرست

۱	مقدمه	۸
۲	د بدعت او سنت تر منځ جګړه	۱۲
۳	د بدعت عیبونه بدعت څه دی	۱۴
۴	د بدعت د نه جواز او منع کېدو وجه	۱۸
۵	بدعت د دین د بدلولو لاره ده	۲۱
٦	بدعت حسنه او بدعت سیئه	۲۴
۷	د بدعت غندنه په قرآن او حدیث کي	۲۷
۸	بدعتونه د اولیاوو په نظر کي	۳٦
۹	امام طریقت فضیل بن عیاض رحمة الله علیه	۳۷
۱۰	ابراهیم بن ادهم رحمة الله علیه	۳۸
۱۱	ذوالنون مصري رحمة الله علیه	۳۹
۱۲	بشر حافي رحمة الله علیه	۴۱
۱۳	ابوبکر دقاق رحمة الله علیه	۴۱
۱۴	ابو علي جوازني رحمة الله علیه	۴۲
۱۵	ابوبکر ترمذي رحمة الله علیه	۴۳

۱۶	ابو الحسن وراق رحمة الله علیه	۴۴
۱۷	ابراهیم بن شیبان رحمة الله علیه	۴۴
۱۸	ابو عمر زجاجي رحمة الله علیه	۴۵
۱۹	ابو یزید بسطامي رحمة الله علیه	۴۶
۲۰	ابو محمد بن عبدالوهاب ثقفي رحمة الله علیه	۴۷
۲۱	سهل تستري رحمة الله علیه	۴۸
۲۲	ابو سلیمان داراني رحمة الله علیه	۴۹
۲۳	ابو حفص حداد رحمة الله علیه	۵۰
۲۴	حمدون قصار رحمة الله علیه	۵۰
۲۵	احمد بن ابي الحواري رحمة الله علیه	۵۱
۲۶	جنید البغدادي رحمة الله علیه	۵۲
۲۷	ابو عثمان جیري رحمة الله علیه	۵۳
۲۸	ابو الحسین نووي رحمة الله علیه	۵۴
۲۹	محمد بن فضل بلخي رحمة الله علیه	۵۵
۳۰	شاه کرماني رحمة الله علیه	۵۵
۳۱	ابو سعید خراز رحمة الله علیه	۵۶
۳۲	ابو العباس ابن عطاء رحمة الله علیه	۵۶

۳۳	ابراهیم خواص رحمة الله علیه	۵۷
۳۴	بنان حمال رحمة الله علیه	۵۸
۳۵	ابو حمزه بغدادي رحمة الله علیه	۵۸
۳۶	ابو اسحاق رقاشي رحمة الله علیه	۵۹
۳۷	ممشاد دینوري رحمة الله علیه	۵۹
۳۸	ابو علي روزباري رحمة الله علیه	۶۰
۳۹	ابو محمد عبدالله بن منازل رحمة الله علیه	۶۰
۴۰	رواجي بدعتونه	۶۱
۴۱	د صلوة و سلام رواجي طریقه	۶۲
۴۲	د اسقاط حیله یا دوره	۷۴
۴۳	د لمانځه او د روژو د فدیو مسئلې	۸۴
۴۴	د نبي علیه السلام سایه	۸۷
۴۵	د اولیاوو د زیارتو شرعي حیثیت	۹۳

د کتاب پای

بسم الله الرحمن الرحیم

په اوس دور کي د بدعت توپان خورا په شدت سره خپور شوی دی د علماوو پام يې خپلي خوا ته ور اړولی له بده مرغه دغه توپان په داسي شرايطو کي راغلی دی چي عيسويت، کميونزم او قاديانيت پر مسلمانانو له هر لوري ځخه يرغلونه کوي د مسلمانانو د يو لږ ډلو يووالي ته په اوس دور کي ډېره سخته اړتيا ده بدعاتو په زوره سره سر پورته کړی دی علماء چي د عيسويت، کمونزم او قاديانيت سره په مقابله بوخت وه هغوی اړ شول چي ډګر پريږدي او داخلي انتشار ته پام وکړي پر دې غم چي ځومره وژاړو لږ دی دسنت او بدعت په نامه دغه رساله د بدعاتو په رد کي د مولانا محمد شفيع صاحب د يو لږ مضامينو او رسايلو ټولګه ده ځيني يې بيلي بيلي په نورو ښو هم خپرې شوي دي ما د لوستونکو د اسانتيا لپاره دغه مضامين سره يو ځای ګړل د کتاب په بڼه مي. کړه چي د مفتي صاحب تر کتلو وروسته خپريږي يوه مهمه خبره دا هم چي دغه رساله بايد ډېره خپره شي تر ځو ناپوهان پوهي ورځخه ترلاسه کړي او هغوی ته د سنت روښانه لار آسانه شي.

محمدرفيع عثماني

مقدمه

د نبي عليه السلام حديث دی چي په آخره زمانه کي به فتنې زياتي پيدا شي، موږ داسي زمانې ته راوتلي يو چي ټوله نړۍ فتنو نيولې ده سهار او ماښام نوي نوي فتنې راوزي د فتنو او مشکلاتو زمانه ده د سنت پر سمه لار پاتېدل مشکل دی په حديث شريف کي راځي:

العبادة الهرج کهجرة الیٰ.[1]

ژباړه:- د فتنو په زمانه کي عبادت داسي دي لکه څوک چي هجرت وکړي او ماته راشي په يوه بل حديث کي راځي څوک چي د امت د فساد په زمانه کي زما سنت ژوندی کړي د هغه لپاره د سلو شهيدانو اجر او ثواب دی په بل يوه حديث کي راځي د فتنو په زمانه کي د سنت سره موافق عمل ثواب د پنځوسو کسو د عمل ثواب لري

[1]: رواه مسلم، مشکات

او هغه پنځوس کسان هم د نن نه بلکي د صحابه کرامو د زمانې د پنځوسو کسانو او څه وخت چي بدعات او منکرات په نړۍ کي ډېر شي د هغه وخت د عالمانو لپاره نبي علیه السلام فرمايي چي هغوی دي خپل علم ښکاره کړي که يې داسي ونه کړه د هغه چالپاره سخت وعيد دی.

(لما اخرجه الاجري في كتاب السنة عن معاذ بن جبل رض وسياتي تمامه).

د هرې زمانې او هر وخت عالمانو په خپل دور کي د فتنو په وخت کي د نبي عليه السلام د سنت سمي طريقې روښانه کړي ، او د بدعاتو ګډوډي يې له منځه وړې ده مګر اوس فتنې ډېري شوي دي بې ديني خدای نه منل حديث نه منل او ختم نبوت نه منل هغه فتنې دي چي د اسلام تهدابونو ته ضربې ور کوي ما د فتنو په مقابل کي تر خپله وسه د دين خدمت کړی دی د تصنيف او تأليف کار مي هم کړی دی د اعتقادي بدعاتو په مقابل کي دريدلی يم د عملي بدعاتو په لړ کي تر اوسه خاص کار نه دی شوی زما يوه ملګري له ما وغوښتل چي د هغه د مياشتنۍ مجله لپاره د بدعت او د هغه د خرابيو په هکله

یوه مقاله ولیکم هغه د بدعت پر ضد عادت داسي ټینګار وکړ چي ما ته هیڅ د انکار کولو ځای پاته نه شو که څه هم ډیري بوختیاوي مي درلودې ما وعده ورسره وکړه که څه هم زه وخت نه لرم یوه واقعه هم راپیښه شوه چي د الله په امر سره مي یوه ورځ غرمه ډوډۍ خوړله ناپامه مي د هډوکي یو ټوټه په ستوني کي بنده شوه زه هغه وخت پوه شوم چي ټوټه په ستوني کي بنده شوې وه ما د ټېرولو تدبیر ونه کول مګر هډوکی په ستوني ښخ پاته شو ستونی مي خوږ شو په کراچي کي د ستوني پوه ډاکټر شفیع الدین خان په ډېره پاملرنه سره زه وکتلم وروسته یې وویل چي بې عملیاتو نه کیږي بیا هغه عملیات وکړل هډوکی یې وکیښ الله جل جلاله یو ځلي بیا ژوند راکړ فکر مي وکړ چي تېر ژوند مي عبث تېر کړی دی باید چي راتلونکی ژوند په ګټورو کارو کي تېر کړم کوم تکلیف چي راباندي تېر شوی وو هغه اجازه نه راکوله چي په کار پیل وکړم ډاکټرانو او ملګرو راته ویل چي آرام وکړم وروسته مي پرېکړه وکړه چي د دارالعلوم په نوې ودانۍ کي هستوګنه پیل کړم بیا زه د برات پر دېرشمه په کال

۱۳۷۶هـ له ښاره دولس ميله ليري په شرافي ګوټ کي دارالعلوم ته ورغلم د هغه سيمي هوا ښه راباندي ولګېده بيا مي د فراغت شېبو طبيعت راساز کړ ما د الله جل جلاله نوم واخيست په کار مي پيل وکړ په دوې ورځي کي پاک خدای توفيق راکړد بدعت او سنت مقاله او دوه نور مضامين مي وليکل رساله مي بشپړه کړه کله چي انسان عزم او اراده وکړي د هغه کاميابي او ناکامي په الله جل جلاله اړه لري د انسان کوښښونه د هيڅ په معنٰی دي ټول کارونه الٰهي دي د انسان حرکت تش يوه وسيله ده.

مفتي محمدشفيع

د بدعت او سنت تر منځ جګړه

د بدعت خرابي به د قران او سنت له رویه بیان شي مګر دلته یوه خبره کوم څوک چي د سنت د اتباع او د بدعت د مخالفت بلنه ورکوي روښانه ده چي د هغه غرض د الله او د هغه د رسول رښتني محبت او د دین د ساتني پر ته نور هیڅ نه دی دغه ډول که څوک په یو بدعت اخته وي هغه غرض هم د الله او د هغه د رسول د محبت وي او د نبي علیه السلام دغه فرمان مني چي بدعت ګمراهي ده او بد دی توپیر یوازي دا دی چي د ناپوهی له کبله هغه بدعت ته بدعت نه وایي بلکي عبادت یې بولي د الله او د نبي علیه السلام د رضایت وسیله یې بولي د دې لپاره مهمه ده چي د مسلمان خیر غوښتل دي خپله وجیبه وګڼل شي او هغه ته دي په خوږه لهجه سره حقیقت وښودل شي باید چي هغه ته د بدعتي یا وهابي په نامه و نه ویل شي او هیڅکله باید پېغور ور نه کړل شي د هغه خبره

ماتول د هغه د مقصد پر خلاف پر هغه تور لګول ښکاره بهتان دی څوک چي د آخرت په غم کي وي هغه د داسي حرکاتو څخه ځان ژغوري اوس زه خپل اصل مقصد ته راځم حقیقي خرابي د نه پوهېدلو او بدعت د بدعت د نه بللو څخه پیدا کیږي له دې ځکه زه تر ټولو مخکي د بدعت تعریف او د هغه حقیقت لیکم.

ان اردت الاصلاح ما استطعت و ما توفیقي الابالله العلی العظیم.

مفتي محمد شفیع

د بدعت عیبونه

بدعت څه دی

بدعت په لغت کې هر نوي شي ته وايي هغه که په عباداتو کي وي او که په عاداتو کي د شريعت په اصطلاح کي د عبادت يوې داسي نوي جوړ شوي طريقې ته وايي چي د زيات ثواب په نيت تر نبي عليه السلام او تر خلفاء راشدينو وروسته غوره شوي وي او د صحابه کرامو په زمانه کي پر هغه عمل نه قولاً نه فعلاً نه صراحتاً او نه اشارتاً ثابت وي د بدعت دغه تعريف د علامه برکويي د طريقه محمديه څخه او د علامه شاطبي د اعتصام څخه اخيستل شوي دي معلومه شوه چي د عاداتو او ديني ضرورتو لپاره چي نوي آلات او طريقې هره ورځ جوړيږي هغه د شرعي بدعت سره هيڅ سمون نه خوري ځکه چي د عبادت پر طريقه او د ثواب په نيت نه کيږي او دغه ټول

جایز او مباح دي په دې شرط چي د يوه شرعي حكم مخالف نه وي او دا هم معلومه شوه چي كوم عبادات چي د نبي عليه السلام يا صحابه كرامو څخه قولاً فعلاً صراحتاً يا اشارتاً ثابت وي هغه ته بدعت نه شي ويل كېداى دا هم معلومه شوه چي د كوم كار ضرورت د نبي په زمانه كي نه وو وروسته د يو ديني مقصد لپاره اړتيا وليدل شي هغه هم بدعت نه دى لكه ديني مدارس او تعليمونه تبليغي انجمنونه او د دين د نشر او اشاعت اداري يا د قرآن او حديث پوهنه صرف و نحو ادب عربي او د فصاحت او بلاغت فنون يا د اسلام د مخالفو فرقو د جواب ويلو لپاره د منطق او فلسفې كتابونه لوستل يا د جهاد لپاره نوي وسلې او نوي طريقې ايجادول د جنګ تعليم وركول دا ټول شيان په عباداتو كي شمار دي او د نبي عليه السلام او د صحابه كرامو په زمانه كي نه وه مګر بيا هم بدعت نه دى خبره دا ده د وخت په تېرېدو سره چي څنګه اړتيا پيدا كېدله عالمانو مناسب تدبيرونه او صورتونه خپلول موږ وايو چي دغه ټول شيان په خپل ذات كي عبادات دي نه يې څوک د زيات ثواب په نيت كوي بلكي هغو ته د

عباداتو د وسیلې په حیثیت عبادت ویل کیږي یعني په
دین کي نوی کار نه دی بلکي د دین لپاره نوی کار دی په
حدیث کي په دین کي د نوي کار منع راغلې ده یعني دیو
منصوص دیني مقصد د پوره کولو لپاره د اړتیا له مخی یو
نوی صورت خپلول منع نه دی معلومه شوه چي د کومو
کارونو اړتیا د نبي علیه السلام په زمانه کي او په وروسته
زمانه کي یو راز وو په هغه کي داسي طریقه را ایستل چي
د نبي علیه السلام او صحابه کرامو څخه ثابت نه وي هغه
ته بدعت وایي په قرآن او حدیث سره منع او ناروا بلل
کیږي مثلا د درود او سلام لپاره ولاړیدل په پابندۍ سره
ویل فقیران مړول د جماعت د لمانځه وروسته څو ځله په
پابندي سره دعا کول د ثواب لپاره په څلویښتمه ورځ
خیرات ورکول او د داسي نورو شیانو پابندي کول په
رجب شعبان او نورو بزرګو شپو کي له ځانه جوړ کړي
لمونځونه کول پر قبرونو څراغان لګول د ځانه جوړ کړي
شیان د فرضو او واجبو په شان ګڼل او په دغه کي ګډون
نه کوونکی ملامتول او ملعون ورته ویل پیغور ورکول
معلومه خبره ده چي درود او سلام صدقه خیرات مړو ته د

ثواب د رسېدو لپاره په بزرګو شپو کي لمونځ او عبادت کول تر لمونځو وروسته څو ځله دعا غوښتل عبادات دي ځنګه چي نن عباداتو اړتیا ده د اصحابو په زمانه کي هم ورته اړتیا وه د نبي علیه السلام اصحابو هم د نن د مسلمانانو په شان د عبادت شوق درلود څوک دعوه کولای شي چي هغه تر اصحابو زیات د عبادت شوق لري حذیفه بن یمان رض فرمایي:

کل عبادة لم یتعبدها اصحاب رسول الله صلی الله علیه وسلم فلا تعبدوها فان الاول لم یدع الاخر مقال اتقوا الله یا معشر المسلمین وخذوا بطریق من کان قبلکم.

کوم عبادت چي اصحابو نه دی کړی هغه مه کوئ ځکه چي مخکنیو د وروستنیو لپاره هیڅ شی نه دي پرې ایښی چي هغه دې پوره کړي ای مسلمانانو! د خدایه وبېرېږئ د پخوانیو خلکو طریقې خپلې کړئ.

د دې مضمون روایت له عبدالله بن مسعود رض څخه هم منقول دی.[1]

۱: اعتصام للشاطبي ص ۳۱۰ ج ۱

د بدعت د نه جواز او منع کېدو وجه

ورته وګورئ دغه ټول کارونه د نبي عليه السلام په زمانه کي د عبادت په ډول جاري وه له هغه پرته يوه بله داسې طريقه خپلول چي نبي عليه السلام او د هغه اصحابو نه وي کړې د دې فلسفه او حکمت څه شی دي آيا مقصد يې دادي چي د دغو عباداتو نوې طريقې نبي عليه السلام او اصحابو ته معلومې نه وې ډېر خلک دي هغه طريقې کوي چي اسلافو نه دي کړي دوی يې کوي او غوره کړي يې دي.

په دين کي بدعت دا معنیٰ لري چي نعوذبالله نبي عليه السلام نه پوهېده او پر هغه د خيانت د تور لګولو معنیٰ لري آيا هغه پوهېده مګر خلکو ته يې نه ويل آيا د بدعت د را ايستلو دا مطلب نه دی چي نبي عليه السلام په دين کي بخل خيانت او د رسالت په تبليغ کي کوتاهي کړې ده امام مالک رحمة الله عليه فرمايي څوک چي يو بدعت جوړوي هغه

دا دعوه کوي چې نبي علیه السلام په دین کې خیانت کړی دی (نعوذ بالله) او ټولې خبرې یې نه دي ښودلې.

بدعت غوره کول دا اعلان دی چې درسالت په زمانه کې دین بشپړ نه وو بلې خوا ته قرآن اعلان کوي:

اَلْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ

[مایده ٣]

ژباړه: — نن ورځ پوره کړ ما تاسې لره دین ستاسې.

بلې خوا ته د عباداتو نوې لارې راوزي او دا دعوه کوي چې د اسلام شریعت اوس بشپړیږي آیا مسلمان دا منلای شي باور وکړئ د عبادت کومه طریقه چې نبي علیه السلام او اصحابو نه وي کړې هر څونه که په زړه پورې وي هغه د نبي علیه السلام په نزد ښه نه ده په دې اړه امام مالک رحمة الله علیه داسې فرمايي:

مالم یکن یومئذٍ دینا لا یکون الیوم دیناً.

کوم کار چې په هغه زمانه کې دین نه بلل کېده نن هم دین نه دی هغوی خو دا طریقې معاذالله د نه پوهېدلو له کبله پرې ایښې وې نه یې د کاهلۍ یا غفلت له کبله بلکې ناسمې مضرري یې بللې ځکه یې پرې ایښې دي عمر بن

عبدالعزیز رحمة الله علیه په یوه مکتوب کې لیکي چې که یو څوک د ماښام د درو رکعتو پر ځای څلور رکعته او د سهار د دوو فرضو رکعتو پر ځای درې یا څلور رکعته وکړي یا روژه د ماښام پر ځای تر ماخوستنه ونیسي دا د مسلمان له نظره ناروا دی که څه هم هغه کس په ظاهره کومه ګناه نه ده کړې یو څه تسبیحات یې زیات ویلي دي زیات ذکرونه یې کړي دي ولې هغه ته ناروا وویل شي هغه د نبي علیه السلام ښودل شوی عبادت زیات کړی دی او د عبادت بڼه یې ور بدله کړې ده د هغه د فعل څخه داسې بریښي چې د نبي علیه السلام شریعت بشپړ نه وو اوس ده بشپړ کړ یا نبي علیه السلام په امانت کې کوتاهي کړې ده چې د عبادت دغه ګټوره طریقه یې خلکو ته نه ده ښودلې اوس غور وکړئ چې په لمانځه کې د درو رکعتو پر ځای څلور رکعته په عبادت کې زیاتوب څه توپیر لري چې د نبي علیه السلام او اصحابو څخه یې هیڅ نقل نه وي په شرعي عباداتو کې له خپلې خوا شرطونه زیاتول په شریعت کې بدلون او تحریف دي ځکه یې په شدت سره رد کړی دي.

بدعت د دین د بدلولو لاره ده

د بدعت تر ټولو لویه خرابي دا ده که خلکو ته په عباداتو کي د نویو طریقو د ایجادولو اجازه وشي دین بدلیږي وروسته نه معلومیږي چي اصل عبادت چي نبي علیه السلام بیان کړی دی هغه څنګه کیده؟

د تېرو امتو د دین د بدلېدو تر ټولو لوی سبب دا وو چي هغو د خپل کتاب او د پیغمبر په ښودلي عبادت کي له خپلي خوا د عبادت نوی طریقې را ایستلې د هغو دا رسم جاري وو وروسته د اصل دین او نوي ایجاد شوي شیانو هیڅ توپیر نه کېده اسلامي شریعت نفل د فرضو څخه بېل کړي دي اسلامي شریعت د هري فتنې دروازه تړلې ده او د دین د فساد لاري یې دړولي دي دغه بندوبست یې هم کړی دی چي د فرضو او نفلو تر منځ توپیر وي د حقیقت په اعتبار سره هم او د صورت په اعتبار سره هم په لمونځو کي د نبي علیه السلام او اصحابو

دا عادت وو چي په مسجد کي يې يوازي فرض لمونځ په جماعت سره کاوه د نوافلو او سنتو لپاره کورته تلل تر کومو لمونځو وروسته چي سنت یا نفل نشته په هغه وخت کي تر لمانځه وروسته په مسجد کي کښيېنستل یا يې یوه وظیفه کوله د لمانځه پر طریقه مخ پر قبله نه کښېناستل بلکه راسته یا چپه خوا ته وګرزېدل تر څو د لیري څخه هر څوک پوه شي چي د فرض لمانځه ختم شوی دی سنت طریقه همدغه ده چي نفل او نفلي عبادت په کور کي وشي او که په مسجد کي سنت کوي هم سنت طریقه دا ده چي د فرض لمانځه د جماعت حیثیت ختم شي صفونه مات شي خلک مخ او شا ته شی بیا سنت وکړي او دغه راز روژه د صبح صادق څخه بیا تر لمر لوېدو ده لیکن خلک د شپې بیدیرې په بیدو خو څوک خوراک نه کوي د روژې غوندي کیفیت وي ځکه د پیشلمي خوراک سنت دی تر څو د خوب او د پیشلمي توپیر سره وشي روژه له صبح صادقه پیلیږي ځکه پیشلمي په آخر وخت کي مستحب دي دغه راز چي لمر لوېده یقیني شي ژر روژه مات په کار دی ځنډ يې مکروه

دي تر څو د روژې د عبادت سره زايد وخت زيات نه شي نن هم دغه شيان الحمدلله په مسلمانانو کي جاري دي مګر د جهالت او د نه پوهېدو له کبله خلک له حقيقته ناخبره دي د سهار او د مازيګر تر لمونځو وروسته عموماً د مسجدو امامان مخ له قبلې څخه ګرزوي مګر دې ته يې فکر نشته چي د ګرزېدو غرض د دې اعلان دی چي فرض ختم شو هر څوک اختيار لري چي څه کوي هغه وکړي چيري چي ځي ولاړ شي مګر هغه ټول جماعت يې پابند کړی وي تر څو چي درې دعاوې په جماعت سره نه وکړي تر هغو ټول په انتظار ناست وي بيا په دغه دعاوو کي د خاصو خاصو شيانو پابندي وي لکه فرض تر څو چي هغه دعاوي و نه کړي خلک فکر کوي د لمانځه يوه برخه پاته ده دا له شريعته سرغړونه ده دعاګاني او وظيفې يې د فرض لمانځه سره داسي مبنلولي دي لکه د لمانځه برخه چي وي تر څو چي امام د مقتديانو سره يو ځای وظيفې او دعاګاني و نه کړي د هغوی ټولو لمونځ بشپړ نه بلل کيږي.

بدعت حسنه او بدعت سیئه

په صحیح حدیث کي دي.

کل بدعة ضلالة وکل ضلالة في النار.

هر بدعت گمراهي ده او هره گمراهي په جهنم کي ده.

معلومه شوه چي په شرع کي هر بدعت گمراهي ده اصطلاحي بدعت ته بدعت حسنه نه وايي البته په لغوي معني کي هر نوي شي ته بدعت وايي په دغه اعتبار سره هغه شیانو ته بدعت حسنه وايي چي صراحةً د نبي علیه السلام په زمانه کي نه وه وروسته د يوې اړتيا له کبله عملي شوه لکه په اوس دور کي چي ديني مدرسې دي په هغو کي درس او تدريس د ښووني اصل بنسټ د نبي علیه السلام څخه ثابت دي پخپله نبي علیه السلام فرمايي:

انما بعثت معلماً.

زه معلم رالیږل شوی یم.

د مدرسو ودانول او په هغه کي خلکو ته تعلیم ورکول

په اوس دور کي ډېر مهم ګرځېدلی دئ د نبي عليه السلام او د اصحابو په زمانه کي مدرسو ته اړتيا نه وه نن اړتيا ده د سنت د ژوندي کېدو لپاره مدرسې دي ځکه د مدرسې غوندي شيان په بدعت کي نه راځي ليکن د لغوي معنٰی له کبله چي څوک بدعت ورته وايي بدعت حسنه ورته وايي عمر رضي الله عنه د تراويحو جماعت وليد د لغوي معنٰی په اعتبار يې وفرمايل:

نعمت البدعة هذه.

دغه ښه بدعت دی.

عمر فاروق رضي الله عنه او ټولو ته څرګنده وه چي نبي عليه السلام په بل چاپسې هم تراويح کړي دي خپله يې هم کړي دي او تاکيد يې هم کړی حقيقتاً اوشرعاً هلته د بدعت هيڅ احتمال نه وو البته د نبي عليه السلام په زمانه کي د يو خاص عذر له کبله په جماعت سره د تراويحو داسي بندوبست نه وو لکه وروسته چي د نبي عليه السلام د ښووني سره سم وشو په ظاهري او لغوي لحاظ دواړو سره دغه کار نوی وو عمر فاروق رضي الله عنه دې ته بدعت خسنه ووېل د بدعت حسنه تر دې زيات بل تصور په اسلام کي نه شي

کېدلای بس همدغه دی امام مالک رحمة الله عليه فرمايي:

من ابتدع بدعة يراها حسنه فقد زعم ان محمد صلى الله عليه وسلم خان الرسالة لان الله تعالىٰ يقول (اليوم اكملت لكم دينكم) فمالم يكن يومئذٍ ديناً لا يكون ديناً اليوم.[1]

د دې عبادت مطلب دا دی که يو چا بدعت ايجاد کړ هغه يې ښه وباله په تحقيق سره هغه پر نبي عليه السلام باندې په رسالت کې د خيانت ګمان کړی دی او ذکر شوی آيت هم پر دغه ګواه دی چې دين پوره شوی دی کوم کار چې په هغه زمانه کې دين نه وو نن هم دين نه دی د عمر رضی الله عنه وينا يا د نورو بزرګانو ويناوې دليل ګرځول او ډول ډول بدعتونه د بدعت حسنه په نامه جوړولو ته اسلام هېڅکله اجازه نه ورکوي کوم شی چې په شريعت کې بدعت دی هغه مطلق ناروا دی البته په بدعاتو کې توپير شته ځيني سخت حرام او شرک ته نژدې دي ځيني مکروه تحريمي دي ځيني تنزيهي دي په قرآن او احاديثو سره او په اثار د اصحابو او تابعينو او امامانو سره په دين کې د بدعاتو او محدثاتو خرابي او دهغه څخه د پرهيز

١: اعتصام اول ټوک ۴۸ مخ

تاکید او بې شمیره قراني آیتونه او روایات موجود دي خوله هغو څخه ځیني دلته رانقلوو.

د بدعت غندنه په قرآن او حدیث کي

علامه شاطبي رحمه الله په الاعتصام کي ډېر آیتونه پر دغه موضوع راټول کړي دي له هغو څخه دوه آیته دلته راوړو.

مِنَ ٱلَّذِينَ فَرَّقُواْ دِينَهُمْ وَكَانُواْ شِيَعًا كُلُّ حِزْبِۭ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ ﴿٣٢﴾

[روم ۳۲]

ژباړه: – له هغه کسانو څخه چي تار په تار کړی یې دی دین خپل او شوي دي دوی ډلي ډلي هره یوه ډله په هغه دین چي دوی څخه دی خوشالېدونکي دي.

بي بي عایشه رضي الله عنها د دې آیت تفسیر د نبي علیه السلام څخه نقلوي چي د بدعتیانو ډله ځني مراد ده. (۱)

قُلْ هَلْ نُنَبِّئُكُم بِٱلْأَخْسَرِينَ أَعْمَٰلًا ﴿١٠٣﴾ ٱلَّذِينَ ضَلَّ سَعْيُهُمْ فِى ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا وَهُمْ يَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ يُحْسِنُونَ صُنْعًا ﴿١٠٤﴾

۱: اعتصام مخ ۶۵ ټوک ۱

[کهف: ۱۰۳-۱۰۴]

ژباړه:- ووایه ته چي آیا خبر کړم زه تاسي په زیانکارانو باندي له جهته د عمله هغه کسان دي چي ضایع شوې ده سعي د دوی په ژوندون نژدې کي او دوی ګمان کوي چي بېشکه دوی نیک کوي کار.

علي کرم الله وجهه او سفیان ثوري اونورو د اخسرین اعمالا تفسیر په اهل بدعت سره کړیدي او بیشکه په دغه آیت کي د بدعتانو پوره نقشه عکس شوېده چي د ځانه جوړونکي شیان نیکي بولي او په هغه خوشاله وي چي موږ د آخرت ګټه ترلاسه کوو حالانکه د الله او د هغه د رسول په نزد د هغه اعمال هېڅ وزن او ثواب نه لري بلکه بر عکس ګناه تمامیږي. د بدعت د خرابي او د هغه د ردېدو په هکله د حدیثو روایات بې شمیره دي چي له هغو څخه یو څو روایات دلته لیکل کیږي:

(۱) په صحیح بخاري کي بي بي عایشه رض روایت کوي چي نبي علیه السلام وفرمایل:

من احدث فی امرنا مالیس منه فهو رد. [۱]

۱: اعتصام دبخاري په حواله

ژباړه: – څوک چي زموږ په دین کي نوی شی داخل کړي چي مخکي داخل نه وي هغه مردود دی.

۲۰: – امام مسلم له جابر بن عبدالله رضی الله عنه څخه روایت کوي چي نبي علیه السلام په خپله خطبه کي وفرمایل:

امابعد فان خیر الحدیث کتاب الله وخیر الهدی هدی محمد و شر الامور محدثاتها و کل بدعة ضلالة اخرجه مسلم و في روایة النسایي کل محدثة بدعة و کل بدعة في النار. (۱)

ژباړه: – له حمد وصلوة وروسته وپوهیږئ چي تر ټولو ښه کلام د الله کتاب دی او تر ټولو ښه لاره د محمد ﷺ ده او بد کار بدعتونه جوړول دی او هر بدعت ګمراهي ده په نسایي کي روایت دی چي هر نوی جوړشوي شی بدعت دی او هر بدعت په جهنم کي دی.

عمر رضی الله عنه هم په خپله خطبه کي دغه توري ویل او عبدالله بن مسعود رضی الله عنه په خطبه کي تر ذکر شوو تورو وروسته داهم ویل:

انکم ستحدثون ویحدث لکم فکل محدث ضلالة و کل ضلالة في النار. (۲)

۱: اعتصام مخ ۷۶ ټوک ۱

۲: اعتصام مخ ۷۶ ټوک ۱

ژباړه:- يعنې تاسي به هم نوي نوي کارونه راوباسئ اوخلک به ستاسو لپاره په عبادت کي نوي نوي طريقې او صورتونه راوباسي ښه پوه شئ چي هره نوې طريقه د عبادت گمراهي ده او د هري گمراهۍ ځای جهنم دی.

۳:- په صحيح مسلم کي له ابوهريره رضی الله عنه څخه روايت دی چي نبي عليه السلام وفرمايل:

من دعا الی الهدی کان له من الاجر مثل اجورمن يتبعه لاينقص ذالک من اجورهم شيئا ومن دعا الی ضلالة کان عليه من الاثم مثل اثام من يتبعه لاينقص ذالک من اثامهم شيئا.

ژباړه:- څوک چي خلک د هدايت صحيح لاري ته راوبولي د هغه ټولو خلکو د عمل ثواب ده ته رسيږي چي د ده اتباع وکړي د دې پرته چي د هغو په ثواب کي يو څه کمبوت راوستل سي او څوک چي د يوې گمراهۍ خوا ته خلکو ته بلنه ورکړي پر هغه باندي د هغه ټولو خلکو گناه ليکل کيږي چي د ده اتباع کوي پرته د دې چي د هغو په گناهونو کي يو څه کمبوت راوستل سي.

د بدعتو نوي نوي طريقې را ايستل او خلک د هغو خوا

ته رابلونکي دي پر دغه بد انجام فکر وړي چي يوازي خپل ځان بلکه ځومره مسلمانان چي په اخته سي د هغو ټولو ګناه هم ورباندي ده.

۴ :– ابو داؤد او ترمذي د حضرت عرباض بن ساريه ﷺ څخه په صحيح سندو روايت کړی دی چي يوه ورځ نبي عليه السلام خطبه راکړه چي په هغه کي يې ډېر اثر لرونکی او جامع نصيحت وکړ زموږ تر سترګو اوښکي را تويه سوې او زړونه مي وبېرېدل ځينو ناستو خلکو وويل اې د الله رسوله! (صلى الله عليه وسلم) نن وعظ خو داسي دی لکه د رخصتېدو وصيت چي وي ته ومونږ ته راوښووه چي موږ آينده څرنګه ژوند تېر کړو نبي عليه السلام وفرمايل:

اوصيکم بتقوی الله والسمع والطاعة لو لاة الامروان کان عبدا حبشيا فان من يعش منکم بعدی فسيری اختلافا کثيرا فعليکم بسنتی و سنة الخلفاء الراشدين المهديين تمسکوا بها و عضوا عليها بالنواجذ و اياکم و محدثات الامور فان کل محدثة بدعة و کل بدعة ضلالة.(۱)

ژباړه:– زه تاسو ته وصيت کوم د الله جل جلاله څخه د

۱: اعتصام

بېرېدو او د اسلام د احکامو د اطاعت کولو که څه ستاسو حاکم حبشي مريي هم وي، ځکه په تاسو کي چي کوم خلک زما وروسته ژوندي وي هغوی به ډېر اختلاف ويني ځکه تاسي زما سُنت او زما وروسته د خلفاء راشدينو مهديينو سُنت خپل کړئ او دا ټينګ ونيسئ او په دين کي نوي طريقو څخه ځانونه وساتئ ځکه چي په عبادت کي هره نوې طريقه بدعت دی او هر بدعت ګمراهي ده.

۵ :- بي بي عايشه رض فرمايي چي څوک يوه بدعتي ته ورغلی او د هغه عزت يې وکړ ګوا ده د اسلام په نړولو کي د هغه مرسته وکړه. (۱)

٦ :- حسن بصري رحمة الله عليه فرمايي چي د نبي عليه السلام وينا ده چي که تاسي غواړئ چي پر پل صراط باندي نه وځنډېږئ او نيغ جنت ته ولاړ سئ د الله په دين کي پخپله رايه سره هيڅ نوې طريقه مه راباسئ. (۲)

۷ :- د آجري په کتاب السنه کي له معاذ بن جبل رض څخه روايت دی چي نبي عليه السلام وفرمايل:

۱: اعتصام للشاطبي اول ټوک مخ ۷۴

۲: اعتصام

اذا حدث فی امتی البدع، و شتم اصحابی، فلیظهر العالم علمه فمن لم یفعل فعلیه لعنة الله والملائکة والناس اجمعین.(۱)

ژباړه: - کله چي زما په امت کي بدعتونه پیدا سي او زما اصحابو ته بد وویل سي د هغه وخت پر عالم باندي لازم دی چي خپل علم ښکاره کړي او څوک چي داسي نه وکړي پر هغه لعنت دی د الله او د ملایکو او د ټولو انسانانو.

عبدالله بن حسن وفرمایل چي ما له ولید بن مسلم څخه پوښتنه وکړه چي په حدیث کي د اظهار علم څخه څه مراد دی؟ وي فرمایل سُنت.

۸: - حذیفه بن یمان رضی الله عنه وفرمایل چي د مسلمانانو لپاره د کومو شیانو چي زه خطر لرم په هغو کي تر ټولو څخه زیات خطرناکه دوه شیان دي یو دا چي یو شی دوی ویني هغه ته پر هغه شي باندي غوره توب ورکړي چي دوی ته د نبي علیه السلام د سُنت څخه معلوم دی دویم دا چي دوی په غیر شعوري توګه ګمراه سي.

سفیان ثوري رحمة الله علیه وفرمایل دغه خلک بدعتیان دي.

۱: اعتصام اول ټوک مخ۸۸

۹:- حذیفه ﵁ وفرمایل قسم په خدای چې په آینده زمانه کې بدعتونه دا رنګه خوریږي چې که یو څوک دغه بدعت پرېږدي خلک به وایي چې تا سُنت پرېښود. (۱)

۱۰:- عبدالله بن مسعود ﵁ وفرمایل اې خلکو! بدعت مه خپلوئ او په عبادت کې مبالغه مه کوئ پخوانی طریقې ټینګې ونیسئ هغه شی خپلوئ چې د سُنت له رویه یې تاسي پېژنی او کوم یو چې دا رنګه نه پېژنی هغه پرېږدئ.

۱۱:- عبدالله بن عباس ﵁ فرمایي چې آینده پر خلکو باندې هیڅ نوی کال نه راځي چې په هغه کې دوی یو بدعت ایجاد نه کړي او یو سُنت مړ نه کړي تر دې حده چې بدعتونه ژوندي او سُنتونه مړ سي. (۲)

۱۲:- حسن بصري رحمة الله علیه فرمایي چې بدعتي څومره زیات په روژې او لمانځه کې مجاهده کوي هغومره له الله تعالی څخه لیرې کیږي، دا یې هم وفرمایل چې د بدعتي سره مه کښېنئ چې هغه ستاسو زړونه در ناروغه کوي.

۱: اعتصام اول ټوک مخ۹۰
۲: اعتصام اول ټوک مخ۹۵

۱۳:– سفیان ثوري رحمة الله علیه **فرمایي هیڅ وینا د عمل پر ته نېغه نه ده.او هیڅ وینا او عمل د نیت پر ته نېغ نه دی او هیڅ وینا، عمل او نیت تر هغه وخته پوري نېغ نه دی ترڅو چي هغه د سُنت په برابر نه وي.**

۱۴:– ابو عمرو شیباني رحمة الله علیه **فرمایي بدعتي ته د توبې توفیق نه په برخه کېږي.**

(ځکه چي هغه خپله ګناه نه ګڼي توبه پر څه وکړي).

۱۵:– عمر بن عبدالعزیز رحمة الله علیه **دا وینا د امام مالک** رحمة الله علیه **او د وخت د ټولو عالمانو په نزد همېش د یاد ساتلو وړ ده:**

سن رسول الله صلی الله علیه وسلم سننا و ولاة الامر من بعده سننا الاخذ بها تصدیق لکتاب الله واستکمال لطاعة الله، و قوة علی دین الله، لیس لاحد تغییرها ولا تبدیلها ولا النظر فی شئ خالفها، من عمل بها مهتد و من انتصر بها منصور و من خالفها اتبع غیر سبیل المومنین، و ولاه الله ما تولی واصلاه جهنم و ساءت مصیرا.

ژباړه:– نبي علیه السلام یو څو سُنتونه جاري کړل او د نبي علیه السلام وروسته خلفاء راشدینو یو څو سُنتونه جاري کړل دا خپلول د کتاب الله تصدیق او د الهي طاعت

تکمیل او د الله په دین کي قوت ترلاسه کول دی په هیڅ ډول په دې کي نه بدلون روا دی او نه د دې خلاف یو شي باندي نظر کول روا دی څوک چي پر دې عمل کوي هدایت موندي او څوک چي د دغه سُنتو په مرسته د الله تعالی مرسته ترلاسه کول وغواړي د هغه مرسته کیږي او څوک چي د دې خلاف وکړي هغه د مسلمانانو له لاري څخه مخالف لاره خپله کړه الله تعالی هغه د هغه په اختیار او خوښه پرېږدي بیا یې په دوزخ کي سوځوي او دوزخ بد ځای دی.

بدعتونه د اولیاوو په نظر کي

د بدعاتو او محدثاتو ایجاد کوونکي او پر دې باندي تلونکي عموماً د اولیاوو او د طریقت د مشایخو پناه اخلي او دا بدعتونه د هغوی خوا ته منسوبوي تر دې حده چي د ډیرو خلګو دا فکر دی چي طریقت او شریعت دوه برخلافه شیان دي ډېر احکام چي په شریعت کي ناروا دي د طریقت خاوندان یې روا ګرځوي.

دا یوه خطرناکه تېروتنه ده چې په دې کې د اخته کېدو وروسته د دین او ایمان خبر نسته ځکه چې یوازې شریعت انسان له ټولو ګمراهیو څخه بچ کوي کله چې د شریعت مخالفت روا وګڼل سو بیا په هرې ګمراهۍ کې اخته کېدل اسانه دی.

ځکه مناسب راته معلوم سو چې د بدعت په غندني کې او د سُنتِ د اتباع په تاکید کې د اولیاوو او د طریقت د مشایخو ویناګاني د کفایت قدر جمع کړل سي چې خلک د دغه تېروتني څخه بچ سي چې د طریقت مشایخ بدعات بد نه ګڼل یا د سُنت په اتباع کې سُست وه په دې هکله علامه شاطبي رحمة الله علیه په خپل کتاب الاعتصام اول ټوک مخ۱۰٦ کې یو مستقل فصل جوړ کړی دی چې په هغه کې د پخوانیو اولیاوو ویناګاني د بدعت د غندني په هکله جمع کړي دي زموږ لپاره د دغه ویناګانو ژباړه کافي ده.

امام طریقت فضیل بن عیاض رحمة الله علیه

فضیل بن عیاض رحمة الله علیه فرمایي چې څوک د یوه بدعتي سره کښېني حکمت یې نه په برخه کیږي.

ابراهیم بن ادهم رحمة الله علیه

یو چا پوښتنه ورڅخه وکړه چي حق تعالی په قرآن شریف کي د دعا د قبلولو قول کړی دی:

ادعونی استجب لکم.

مګر موږ د ځیني کارو لپاره له ډیري مودې څخه دعا کوو نه قبلیږي، د دې څه سبب دی؟ ده وفرمایل ستاسي زړونه مړه سوي دي او د مړه زړه دعا نه قبلیږي او د زړه د مرګ لس سببونه دي:

اول دا چي تا حق تعالی وپیژندی خو د هغه حق دي ادا نه کړ.

دویم دا چي تا د الله کتاب ووایه خو پر هغه دي عمل نه وکړ.

دریم دا چي تا د نبي علیه السلام د میني دعوه وکړه خو د نبي علیه السلام سُنت دي پرېښود.

څلورم د شیطان د دښمنی دعوه دي وکړه خو په کارو کي دي د هغه موافقت وکړ.

پنځم تاسي وایاست چي موږ د جنت غوښتونکي یو خو د

هغه لپاره عمل نه کوی، دا رنګه پنځه شیان یې نور ور وشمېرل.

د دغه حکایت د نقلولو څخه غرض دا دی چې ابراهیم بن ادهم رحمة الله علیه د سُنت پر پېښودل د زړه د مړګ سبب ګرځوي.

ذوالنون مصري رحمة الله علیه

فرمايي چې د الله جل جلاله د مینې نخښه دا ده چې اخلاق، اعمال او په ټولو کارو او سُنتو کې د نبي علیه السلام اتباع وکړل سي وې فرمايل چې د خلکو د فساد سبب شپږ شیان دي یو دا چې د آخرت د عمل په هکله د دوی همت او نیتونه ضعیفه سوي دي دویم دا چې د دوی بدنونه د دوی د خواهشاتو ځای ګرځېدلي دي دریم دا چې په دنیاوي سامانو کې د مودو مودو د انتظام کولو په فکر کې بوخت دي حالانکه عمرونه یې لږ دي څلورم دا چې د الله جل جلاله پر رضا یې د مخلوق رضا ته وړاندي توب ورکړی دی پنځم دا چې د خپلو ایجاد کړو شیانو تابع سوه او د نبي علیه السلام سُنت یې پرېښود شپږم دا چې په پخواني مشایخو او بزرګانو کې که د یو چا څخه

څه تېروتنه وسوه خلکو همدا خپل مذهب وګرځوی د دوی دغه فعل يې د ځان لپاره حجت وګڼي او د دوی پاته ټول فضايل او مناقب يې هېر کړل.

يوه چا ته يې نصيحت وکړ چي تا ته په کار دی چي د الله جل جلاله د فرضو او واجباتو په زده کړه او د هغو پر عملي کولو باندي تر ټولو زيات زيار وباسې او له کوم شي څخه چي الله جل جلاله ته منع کړی يې هغه ته مه ورځه ځکه چي د الله جل جلاله د عبادت هغه طريقه چي ده پخپله ښودلې ده له هغه طريقې څخه ډېره غوره ده چي ته يې د خپل ځان لپاره پخپله جوړوې او دا ګڼې چي زموږ لپاره په دې کي ډېر زيات ثواب دی لکه څنګه چي ځيني خلک د سُنت خلاف د رهبانيت طريقه خپلوي.

د بنده فريضه دا ده چي همېش دي د خپل باداړ پر امر نظر وساتي او هغه دي په خپلو ټولو معاملو کي فيصله کوونکی وګرځوي او د کوم شي څخه چي هغه راګرځولی دی د هغه څخه دي ځان وساتي.

نن سبا خلک د ايمان د خوږلت او باطني طهارت څخه فقط دغه شي راګرځولي دي چي دوی فرائض او واجبات معمولي

ګڼلو سره يې دومره پابندي نه کوئ څومره چي په کار دی.

بشر حافي رحمة الله عليه

فرمايي چي زه يو پلا په خوب کي د نبي عليه السلام په زيارت مشرفه سوم نبي عليه السلام وفرمايل اې بشره! ته خبر يې چي حق تعالی وتا ته د خپل وخت پر ټولو خلګو باندي فضيلت له څه سبب څخه درکړی دی ما وويل اې د الله رسوله! (صلی الله عليه وسلم) زه خبر نه يم نبي عليه السلام وفرماي د دغه فضيلت سبب دا دی چي ته زما د سُنت اتباع کوې او د نيکو خلګو عزت کوې او د خپلو وروڼو خير خواهي کوې او زما د اصحابو او اهل بيتو سره مينه ساتې.

ابوبکر دقاق رحمة الله عليه

ابوبکر دقاق رحمة الله عليه چي د جنيد بغدادي رحمة الله عليه د زمانې دی فرمايي چي يو پلا زه په هغه ميدان کي تېرېدم چيري چي بني

اسرایل ځلوینبت کاله په قدرتي توګه محاصره وه او دباندي نه سوای وتلای دغه ځای ته د تیهه شپله ویل کیږي دغه وخت زما په زړه کي دا خطر پیدا سو چي علم حقیقت د علم شریعت خلاف دی ناڅاپه یو غیبي ږغ مي واورېد:

کل حقیقة لا تتبع بالشريعة فهي كفر.

ژباړه:- د کوم حقیقت موافقت چي شریعت نه وکړي هغه کفر دی.

ابو علي جوازني رحمة الله عليه

فرمایي چي د بنده د نیک بختی نخښه دا ده چي پر ده باندي د الله جل جلاله او د هغه د نبي (صلی الله علیه وسلم) اطاعت اسانه سي او د ده افعال د سنت په برابر سي او ده ته د نیکو خلګو ملګرتیا په برخه سي او د خپلو قریبانو او دوستانو سره د ښو اخلاقو توفیق یې په برخه. سي او د الله جل جلاله د مخلوق سره یې ښه عمومي وي او د مسلمانانو خوا خوږي یې عادت وي او د خپلو وختونو ساتنه کوي (یعني خپل وخت نه ضایع کوي).

يو چا پوښتنه ورځخه وکړه چي د سُنت د اتباع طريقه څنګه ده؟ وې فرمايل د بدعتو ځخه ځان ساتل او د هغه عقايدو او احکامو اتباع چي پر هغه باندي د اسلام د اولينو عالمانو اجماع ده او د هغو اقتداء لازم ګڼل.

ابوبکر ترمذي رحمة الله عليه

فرمايي چي د همت کمال د هغه د ټولو صفتونو سره د محبت د خاوندانو ماسيوا هيچا ته ترلاسه سوی نه دی دا درجه دوی ته محض د سُنت د اتباع او د بدعت د پرېښودلو له کبله ترلاسه سوه ځکه چي نبي عليه السلام تر ټول مخلوق ځخه زيات د همت خاوند او تر ټولو ځخه زيات واصل الی الله وو.

فايده:- د صوفيانو په اصطلاح کي همت تصرف او توجه ته وايي چي معنا يې دا ده چي يو څوک د خپل تخيل قوت د يوه کار د کېدو يا نه کېدو خوا ته جمع کړي، دلته ممکن دی چي همدغه مراد وي خو د نبي عليه السلام ځخه د تصرف او همت اصطلاحي استعمال هيڅ

ځای صراحتاً ثابت نه دی ځکه غالباً دلته د همت لغوي معنا مراد ده یعني د دین په کارو کي چسپاندي او ټینګوالی، والله سبحانه و تعالی اعلم.

ابو الحسن وراق رحمة الله علیه

فرمایي چي بنده الله جل جلاله ته یوازي د الله جل جلاله په مرسته او د هغه د خوږ نبي صلی الله علیه وسلم د امرونو د اقتداء په مرسته رسېدلای سي او څوک چي د الله جل جلاله سره د وصل کېدو لپاره د نبي علیه السلام د اقتداء ماسیوا بله طریقه خپله کړي هغه د هدایت د ترلاسه کولو لپاره ګمراه سو.

ابراهیم بن شیبان رحمة الله علیه

دغه بزرګ د عبدالله مغربي رحمة الله علیه او ابراهیم خواص رحمة الله علیه په ملګرو کي دی د بدعاتو څخه سخته کرکه کوونکی او پر بدعتیانو باندي سخت رد ویونکی د کتاب

او سُنت پر طریقې باندي ټینګ ولاړ وو او د پخواني امامانو او مشایخو طرز یې لازم ګڼی تر دې حده چې د عبدالله بن منازل رحمة الله علیه د ده په هکله فرمایي چې ابراهیم بن شیبان رحمة الله علیه پر ټولو فقراوو او د اداب او معاملات پر خاوندانو باندي د الله جل جلاله لخوا یو حجت دی.

ابو عمر زجاجي رحمة الله علیه

دی د زاهدانو نامتو امام جنید بغدادي رحمة الله علیه او سفیان ثوري رحمة الله علیه د ملګرو څخه دي فرمایي د جاهلیت په وخت کي د خلګو دا رواج وو چې د هغه شیانو اتباع یې کوله چې د دوی عقلونو به ښه ګڼل بیا نبي علیه السلام راغی او دوی ته یې د شریعت د اتباع کولو وفرمایل نو صحیح او سالم عقل هغه دی چې د شریعت ښه، ښه وګڼي او د شریعت مکروهات ناخوښه وګڼي.

ابو یزید بسطامي رحمة الله علیه

فرمایي ما دېرش کاله مجاهده وکړه خو ما ته هیڅ مجاهده تر علم او د علم تر اتباع څخه زیاته سخته معلومه نه سوه که د عالمانو اختلاف نه وای زه په مصیبت کي لوېدم بې شکه د عالمانو اختلاف رحمت دی (خو هغه اختلاف چي د توحید په تجربه کي وي هغه رحمت نه دی) او اتباع یوازي د سُنت د اتباع نوم دی (ځکه چي د سُنت د علم پر ته بل شي ته د علم ویلو حق نسته).

یو پلا یو بزرګ د ده سیمي ته راغلی په ښار کي د هغه بزرګ د ولایت او بزرګۍ آوازه سوه ابو یزید بسطامي رحمة الله علیه هم د هغه د لیدلو نیت وکړ خپل یوه ملګري ته یې وویل درځه چي د ده بزرګ ووینو.

ابو یزید رحمة الله علیه د خپل ملګري سره د هغه بزرګ کره ورغی دغه بزرګ د کور څخه د لمانځه دپاره راووتی چي مسجد ته ننوتی د قبلې خوا ته یې ټو کړل ابویزید رحمة الله علیه

چي دا وليدل بيرته راوګرځېدى سلام يې لاهم نه ورو اچوى او وې فرمايل دا شخص د نبي عليه السلام په ادابو کي پر يوه ادب توفيق نه لري چي هغه ادا کړي د ده څخه څه هيله وساتل سي چي دى به د الله ولي وي.

امام شاطبي رحمة الله عليه په خپل کتاب اعتصام کي د دغه پيښي د نقلولو وروسته ليکي چي د ابو يزيد دغه وينا يو ډېر غټ بنسټ دى د دې څخه معلوم سو چي د سُنت پرېښودونکي ته د ولايت درجه نه ترلاسه کيږي که څه هم د سُنت پرېښودل د ناپوهۍ له کبله وي.

اوس تاسي فکر وکړئ چي څوک په ډاګه د سُنت په پرېښودلو او پر بدعتو باندي ټينګار کوي هغوى د بزرګۍ او ولايت سره څه اړيکي هم درلودلاى سي؟

ابو محمد بن عبدالوهاب ثقفي رحمة الله عليه

فرمايي چي الله جل جلاله فقط هغه اعمال قبلوي چي صحيح وي په صحيح کي هم هغه اعمال مقبوله دي چي خاص د ده لپاره وي او په خاص کي هم هغه مقبوله دي

چي د سُنت په برابر وي.

د ابو يزيد رحمه الله وينا ده چي که تاسي د يوه شخص ښکاره کرامتونه ووينی تر دې حده چي هغه په هوا کي الوځي په دې باندي هيڅکله دوکه مه خورئ تر هغه وخته پوري د هغه د بزرګی او ولايت عقيده مه ساتئ ترڅو چي دا نه ووينی چي په امر او نهي، روا او ناروا، د شريعت د حدودو ساتنه او ادبو کي د ده څه حال دی.

سهل تستري رحمه الله

فرمايي چي بنده کوم فعل د نبي عليه السلام د اقتداء پرته کوي که څه هغه نېکي وي او که ګناه د نفس عېش دی، او کوم فعل چي په اقتداء او اتباع سره کوي هغه پر نفس باندي سختي او تکليف دی ځکه چي نفس هيڅکله د اقتداء او اتباع خواهش نه کوي او زموږ د طريقې اصل مقصد همدا دی چي د نفس د اتباع څخه ځانونه وساتو.

دا يې هم وفرمايل چي زموږ (د صوفيانو) اووه اصوله دي يو د الله د کتاب سره ټينګي اړيکي، دويم د نبي عليه السلام

د سُنت اقتداء، دریم په خوراک، چښاک او د استعمال په شیانو کي د دې خیال ساتل چي حرام او ناروا نه وي څلورم خلګ د تکلیف څخه ساتل، پنځم د ګناهونو څخه ځان ساتل، شپږم توبه، اووم د حقوقو ادا ینه.

دا یې هم وفرمایل چي د درو شیانو څخه مخلوق نا امیده سو توبه لازم ګڼل، د نبي علیه السلام د سُنت اتباع او مخلوق له خپل ضرر څخه ساتل، یو چا پوښتنه ورڅخه وکړه چي غټ ظرف څه دی؟ وې ویل د سُنت اتباع.

ابو سلیمان داراني رحمة الله علیه

فرمایي چي زیاتره وخت زما په زړه کي د صوفیانو په حقیقتو او معارفو کي یوه خاص خبره راوګرځي او تر ډیري مودې پوري مي په زړه کي راګرځي خو زه دا د دوو عادلانو شاهدانو د شاهدۍ پرته نه قبلوم دغه عادلان شاهدان کتاب الله او سُنت دی.

ابو حفص حداد رحمة الله علیه

فرمايي کوم شخص چي هر وخت خپل افعال او احوال د کتاب الله او سُنت په تله کي نه تلي او خپل قلبي پيښي شکمني نه ګڼي هغه د تصوف د لاري په خلګو کي مه شميره د ده څخه د بدعت حقيقت وپوښتل سو وې فرمايل په احکامو کي زياتوب يعني تر شرعي حده تجاوز، د نبي عليه السلام په سُنتو کي سُستي، د خپلو خواهشاتو او د خلګو د بې باوره رايو پيروي، د پخوانيو بزرګانو اتباع او اقتداء پرېښودل دي او هيڅ صوفي ته يو اوچت شان د صحيح اتباع پر ته تر لاسه سوی نه دی۔

حمدون قصار رحمة الله علیه

يو چا پوښتنه ورڅخه وکړه چي د خلګو پر اعمالو باندي نيوکه د يوه شخص لپاره کله روا کيږي وې فرمايل

کله چي هغه دا وګڼي چي احتساب او امر بالمعروف راباندي فرض سوی دی (فرضېدل داسي دی چي څوک امر بالمعروف کړل سي هغه د ده تر لاس يا قدرت لاندي وي يا دا يقين وي چي زما خبره مني او داسي نور) يا بېره وي چي په بدعت کي اخته کېدو وروسته هلاکيږي او دی دا ګمان لري چي زما په ويلو سره د دې شخه خلاصون مومي.

دا يې هم وفرمايل چي څوک د يوه صالح انسان پر حال نظر کوي هغه ته خپله ګناه او د الله د لاري د خلګو د درجو څخه خپل شا ته پاته کېدل معلوميږي.

علامه شاطبي رحمة الله عليه فرمايي د دغه وينا غرض دا دی چي خلګ د پخوانيو بزرګانو د اقتداء خوا ته تشويق کړل سي ځکه چي همدغه خلګ د سُنت خاوندان دي.

احمد بن ابي الحواري رحمة الله عليه

فرمايي څوک چي يو کار د سُنت د اتباع پرته کوي هغه کار يې باطل دی.

جنيد البغدادي رحمة الله عليه

يو چا د ده مخ ته وويل چي پر عارفينو يو حال داسي راځي چي ټوله حرکات او اعمال پريږدي د الله جل جلاله تقرب ترلاسه کړي جنيد بغدادي رحمة الله عليه وفرمايل دا د هغه خلکو وينا ده چي د اعمالو د ساقطېدو منونکي دي.

او وې فرمايل چي زه که زر کاله هم ژوندی پاته سم پخپل اختيار سره په طاعاتو او عبادتو کي يوه ذره هم کمبوتيا نه راولم هو که مغلوبه او مجبوره سم هغه جلا خبره ده.

دا يې هم وفرمايل چي عقلاً د الله جل جلاله سره د وصل کېدو ځومره لاري کېدلای سي د نبي عليه السلام د سنتو د اتباع پرته هغه ټوله لاري پر مخلوقاتو بندي کړل سوې (يعني د نبي عليه السلام د اقتداء پرته هيڅوک د الله نزديکت ترلاسه کولای نه سي څوک چي داسي دعوه وکړي هغه درواغجن دی).

وې فرمايل زموږ دغه مذهب د کتاب او سُنت پابند

دی، وې فرمایل څوک چي قرآن شریف حفظ(۱) نه کړي او د نبي علیه السلام حدیث نه ولیکي په دغه معامله (تصوف) کي د هغه اقتداء په کار نه ده ځکه چي زموږ علم د کتاب او سُنت پابند دی او وې فرمایل چي د نبي علیه السلام د حدیث څخه د دې تایید کیږي.

ابو عثمان جیري رحمة الله علیه

فرمایي د الله جل جلاله ملګرتیا او صحبت په درو شیانو ترلاسه کیږي یو حُسن ادب، دویم د هیبت دوام، دریم مراقبه او د نبي علیه السلام ملګرتیا او صحبت د سُنت په اتباع او د شریعت ظاهر په لازم ګڼلو سره ترلاسه کیږي د اولیاوو ملګرتیا او صحبت په ادب، احترام او خدمت سره ترلاسه کیږي د ځکندن په وخت کي کله چي د ده بڼه واوښته زوی یې له ډېره غمه خپل کالي

۱: د قرآن شریف د حفظ څخه غالباً مراد دا دی چي د قرآن شریف پر احکامو یې نظر وي او تلاوت یې کوي همدا رنګه د حدیث د لیکلو څخه مراد د ضروري حدیثو د مضمونو حفظ دی لکه څنګه چي د پخوانیو او اوسنیو مشایخو د کړو څخه ښکاره دي، مفتي محمد شفیع

ثيري کړل ابو عثمان رحمة الله عليه سترګي را روني کړې او وې
ويل زويه! په ښکاره اعمالو کي د سُنت خلاف کول دا په
باطن کي د رياء د موجودتيا نخښه ده، ده فرمايل چي
ثوک پر خپل نفس باندي په قول او فعل کي سُنت حاکم
وګرځوي هغه په حکمت سره خبره کوي او ثوک چي په
قول او فعل کي خواهشات حاکم ګرځوي هغه په بدعت
سره خبره کوي، د الله جل جلاله وينا ده:

وَإِن تُطِيعُوهُ تَهۡتَدُواْۚ

[نور ۵۴]

ژباړه:- او که طاعت وکړ تاسو د ده نو لاره به بيا
مومئ.

ابو الحسين نووي رحمة الله عليه

فرمايي ثوک چي تاسي ووينی چي د الله جل جلاله په
نزديکت کي هغه د يوه داسي حال دعوه لري چي دی د
شرعي علم تر حده وباسي تاسي هغه ته مه ورځئ.

محمد بن فضل بلخي رحمة الله علیه

فرمايي د اسلام زوال په څلورو شيانو دی يو دا چي خلک پر علم باندي عمل نه کوي دويم دا چي د علم خلاف کار کوي دريم دا چي د کوم شي علم ولري هغه ترلاسه نه کړي څلورم دا چي خلک د علم د ترلاسه کولو څخه راوګرځوي، علامه شاطبي رحمة الله علیه فرمايي دا د ده وينا ده او زموږ د وخت د صوفيانو په عمومي توګه همدا حال سو، او وې فرمايل چي د الله جل جلاله سره تر ټولو زيات معرفت ساتونکی هغه څوک دی چي د ده د اوامرو په اتباع کي تر ټولو زيات زيار باسي او د ده د رسول (صلی الله علیه وسلم) اتباع تر ټولو زياته کوي.

شاه کرماني رحمة الله علیه

فرمايي څوک چي خپل نظر د محارمو څخه خوندي وساتي خپل نفس د شبهاتو څخه وساتي، خپل باطن

همېش په مراقبه سره آباد وساتي، خپل ظاهر د سُنت په اتباع ښايسته کړي او خپل نفس د حلالو عادي وګرځوي د هغه پوهنه هيڅکله نه خطا کيږي.

ابو سعيد خراز رحمة الله عليه

فرمايي کوم باطني حالت چي د شريعت د ظاهر خلاف وي هغه باطل دی.

ابو العباس ابن عطاء رحمة الله عليه

دی د جنيد بغدادي رحمة الله عليه د زمانې دی فرمايي څوک چي پر خپل نفس الهي اداب لازم وګرځوي الله جل جلاله د هغه زړه د معرفت په نور ډکوي او هيڅ مقام تر دې اعلا او عزتناکه نه دی چي بنده په اوامرو او اخلاقو کي د نبي عليه السلام اتباع کوي، وې فرمايل تر ټولو غټ غفلت دا دی چي بنده د خپل رب څخه غافله وي او د هغه د معاملې د ادابو څخه غافله وي.

ابراهيم خواص رحمة الله عليه

فرمايي علم د روايتو د ډېرښت نوم نه دی بلکه عالم هغه څوک دی چي د خپل علم اتباع کوي او پر هغه باندي ځي او د نبي عليه السلام د سُنتو اقتداء کوي که څه د ده علم لږ وي، يو چا پوښتنه ورڅخه وکړه چي عافيت څه شي دی؟ وې فرمايل:

دين بلا بِدعة وعمل بلا آفة وقلب بلا شغل ونفس بلا شهرة.

ژباړه: – دين د بدعت پرته او عمل د آفت پرته (يعني د بدعت آفت په کي نه وي) او فارغه زړه چي (د الله ماسيوا د بل چا) شُغل نه ولري او نفس چي په هغه کي د شهوت غلبه نه وي.

وې فرمايل (رشتيني) صبر دا دی چي د کتاب او سُنتو پر احکامو په ټينګه ولاړ وي.

بنان حمال رحمة الله علیه

د ده څخه پوښتنه وسوه چي د صوفیانو د احوالو اصل چه دی؟ وې فرمایل څلور شیان، اول د کوم شي چي الله جل جلاله پخپله ذمه اخیستې ده پر هغه باندي باور او توکل کول (یعني رزق)، دویم په الهي احکامو ټینګ اوسېدل، دریم د زړه ساتنه (د بې معنا فکرو څخه) څلورم له جهانه څخه فارغېدو ورسته توجه فقط د الله جل جلاله خوا ته ساتل.

ابو حمزه بغدادي رحمة الله علیه

فرمایي کوم شخص ته چي د حق لاره معلومه سي هغه ته پر دې باندي تلل هم اسانېږي او الله جل جلاله ته د رسېدو د لاري لپاره د نبي علیه السلام د سُنت پرته هیڅ لار نښود په احوال، افعالو او اقوالو کي د متابعت نسته.

ابو اسحاق رقاشي رحمة الله عليه

فرمايي يو څوک که دا معلومول غواړي چي زه د الله جل جلاله په نظر کي خوښ يم که نه نو د الله جل جلاله د ميني نخښه دا ده چي دی د الله جل جلاله طاعت او د هغه د رسول (صلی الله عليه وسلم) متابعت ته پر ټولو کارو ترجيح ورکړي د دې خبري دليل د الله جل جلاله دا وينا ده:

قُلْ إِن كُنتُمْ تُحِبُّونَ ٱللَّهَ فَٱتَّبِعُونِى يُحْبِبْكُمُ ٱللَّهُ

[آل عمران۳۱]

ممشاد دينوري رحمة الله عليه

فرمايي د مريد د ادابو مغز دا دی چي د مشايخو احترام او عزت لازم وګڼي د طريقت د ورونو د حرمت خيال وساتي د اسبابو زيات فکر نه کوي او پر خپل نفس باندي د شريعت د ادابو پوره ساتنه کوي.

ابو علي روزباري رحمة الله عليه

یو چا ورته وویل ځیني صوفیان ساز او سندري اوري او وایي دا زموږ لپاره حلال دي ځکه چي موږ داسي درجې ته رسېدلي یو چي د احوالو اختلاف اثر نه راباندي کوي ده وفرمایل دا یې رشتیا وویل چي دوی ورسېدل خو الله جل جلاله ته نه بلکه دوزخ ته ورسېدل.

ابو محمد عبدالله بن منازل رحمة الله عليه

فرمایي څوک چي په شرعي فریضو کي یوه فریضه ضایع کوي الله جل جلاله هغه د سُنتو په اضاعت کي اخته کوي او څوک چي د سُنتو په اضاعت کي اخته سي هغه ډېر ژر په بدعتو کي اخته سي.

رواجي بدعتونه

ځرنګه چي د بدعتو هيڅ شرعي بنسټ نسته هر وخت او هر هېواد کي د هري طبقې او هر طبيعت خلک د بدعت نوي نوي طريقې راباسي چي شمېر يې ممکن نه دی په اصولي توګه د بدعت پېژندنه او د دې تاوانونه د قرآن او حديث او د پخوانيو بزرګانو د ويناګانو څخه معلومېدو وروسته د بدعاتو تفصيل جمع کولو ته اړتيا نسته خو ډېر خلک او ناپوهان نه سي کولای چي د بدعت د پېژندني د اورېدو وروسته دا د خپلي زمانې د رواجي بدعاتو سره برابر کړي چي فلانی کار بدعت دی او که نه.

ځکه ضروري دی چي په هره زمانه کي کوم بدعتونه رواج سي هغه د ټاکلو او شمېرولو وروسته خلکو ته وښودل سي د دې لپاره د اهل سُنت عالمانو الحمدلله بې شمېره کتابونه ليکلي دي دا دي خامخا وکتل سي د بهشتي زيور او اصلاح الرسوم کتنه هم کافي ده دلته ځيني رواجي بدعات بيانيږي.

د صلوة و سلام رواجي طريقه

پوښتنه: - په ځيني مسجدو کي ځيني خلک داسي کوي چي د جمعې د لمانځه يا نورو لمونځو وروسته په جماعت سره ودريږي په لوړ ږغ سره دغه لاندي سلام وايي:

يا نبي سلام عليک　　　　　يا رسول سلام عليک

او دا رنګه نور دوی دا لازم ګڼي په دغه خلکو کي د ځينو عقيده ده چي نبي عليه السلام دغه مجلس ته راځي يا هر ځای حاضر او ليدونکی دی ځکه دغه سلام پخپله اوري او جواب يې ورکوي څوک چي دا رنګه نه کوي پر هغو ملامتيا کوي او قسماقسم خبرو يې رنګ وربدوي د دې په پايله کي عموماً په مسجدانو کي جګړه پيدا سي پوښتنه دا ده چي آيا دا رنګه سلام وړاندي کول په مسجدانو کي روا دی؟ او د مسجدانو متوليانو ته د دې اجازه ورکول په کار ده که نه؟

ب: - چيري چي پر دغه ذکر سوې طريقه صلاة او

سلام وویل سي هلته:

١:- نبي علیه السلام راځي.

٢:- یا د راتلو پر ته پخپله سلام اوري.

٣:- یا ملایکي دغه صلاة او سلام نبي علیه السلام ته رسوي په دغه کي کومه خبره صحیح ده؟

ځ:- پورته طریقي باندي په ولاړه صلوة او سلام څرنګه دی او که په ولاړه نه وي بیا یې څه حکم دی؟

ه:- په مسجد کي دننه دغه صلوة او سلام څه حکم لري او تر مسجد دباندي یې څه حکم دی؟

جواب:- تر جواب دمخه په دې پوهېدل په کار دی چي په اسلام کي ټول عبادتونه لمونځ، روژه، د الله ذکر د قرآن تلاوت او داسي نور ټولو لپاره یو څه اداب، شرطونه او حدود سته چي د هغو په لحاظ ساتلو سره که دغه عبادتونه وسي ډېر زیات ثواب او د دنیا او آخرت کامیابي ده د دغه حدود او شرایطو څخه که جلا بله لاره خپله کړل سي بیا د ثواب پر ځای عذاب او ګناه ده لمونځ په ټولو عبادتو کي افضل دی خو د لمر راختلو او لوېدلو په وخت کي لمونځ حرام دی په ټاکلو رکعتو کي که یو

رکعت زیات کړي دا حرام دی د جماعت لمونځ سُنت مؤکده دی په دې سره د لمانځه په ثواب کي اووه ویشت چنده زیاتوب راځي خو که یو څوک نفلي لمونځ په جماعت سره کوي دا منع او گناه ده روژه څومره غټ عبادت دی او ثواب یې زیات دی خو په دوارو اخترو او ایام نحر کي روژه نیول حرام دی د قرآن شریف تلاوت غوره عبادت دی خو د رکوع او سجدې په حالت کي تلاوت منع دی او په داسي ځایو کي چي خلک یې اورېدو ته متوجه نه وي په لوړ بږغ سره تلاوت ناروا دی همدا رنگه پر نبي علیه السلام درود او سلام غوره عبادت دی برکتونه موجبوي د دنیا او آخرت سعادت دی خو د نورو عبادتو په شان د دې هم اداب او شرایط دي چي د هغو پر خلاف کولو سره د ثواب پر ځای گناه لازمیږي.

الف:– په یاد سوي شکل سره په مسجدو کي د درود او سلام په نامه جنگ او جگړه کیږي دې ته د درود او سلام نمایش ویل کېدای سي درود او سلام ورته ویل صحیح نه دی ځکه چي د ډیرو بدیو د یوځای کېدو له کبله ناروا دي.

۱:– تر ټولو اول دا خبره ده چي مسجد د ټولو

مسلمانانو ګډه د عبادت ځای دی په دې کي هيڅ فرد يا ډله د فرايضو او واجبو ماسيوا د بل کار اجازه نه لري چي هغه د نورو خلکو په انفرادي عبادت لمونځ، تسبيح، درود او د قرآن شريف په تلاوت کي فرق راولي که څه هم دغه کار د ټولو په نزد روا او ښه وي نبي فقهاوو په ډاګه کړي دي چي په مسجد کي په لوړ ږغ تلاوت يا ذکر کول چي د خلکو په لمانځه، تسبيح يا تلاوت کي فرق راځي ناروا دی. (۱)

ښکاره خبره ده کله چي په مسجد کي په لوړ ږغ د قرآن د تلاوت او د ذکر اجازه نسته درود او سلام لپاره څرنګه اجازه کېدلای سي.

۲:- د يوه لمانځه وروسته په اجتماع او التزام سره په لوړ ږغ درود او سلام ويل نه د نبي عليه السلام څخه ثابت دی نه د اصحابو کرامو، تابعينو، امامانو او پخوانيو بزرګانو څخه ثابت دی که دا کار د الله جل جلاله او د نبي عليه السلام په نزد غوره او ښه وای اصحابو کرامو، تابعينو او امامانو به يې پابندي کوله خو په ټول تاريخ کي يوه پېښه هم داسي نقل سوې نه ده د دې څخه معلوم سو چي دوی د

۱: شامي، خلاصة الفتاوٰی

درود او سلام لپاره دا رنګه اجتماع جوړول او دا لازم ګڼل بدعت او ناروا ګڼي په دې هکله په صحیح بخاري او مسلم کي د بي بي عایشې رض څخه د نبي علیه السلام وینا نقل سوې ده چي:

من احدث فی امرنا هذا ما لیس منه فهو رد.

یعني کوم شخص چي زموږ په دین کي یو نوی شی داخل کړي چي هغه په دې کي داخل نه وو نو هغه مردود دی.

او په صحیح مسلم کي د جابر رض روایت دی:

و شر الامور محدثاتها و کل بدعة ضلالة.

یعني بدترین کارونه هغه نوي شیان دي چي پخپله ایجاد سي او هر نوی ایجاد عبادت ګمراهي ده، د عبادت په نامه په دین کي د یوه نوي شي زیاتوب دا معنا لري چي د نبي علیه السلام ښوونې ناقصه دي او د شاه ولي الله محدث دهلوي رحمة الله علیه په وینا د دین د بدلون لار ده ځکه اصحابو کرامو او تابیعنو په دې هکله د ډېر احتیاط څخه کار اخیستی دی حذیفه رض وفرمایل:

کل عبادة لم یتعبدها اصحاب رسول الله صلی الله علیه وسلم فلا تعبدوها (الی) وخذوا بطریق من کان قبلکم... الخ.

په دایره کي وي هغه دا ځيني واخلي او دغه الفاظ پر وايي:

كل حق من حقوق الله من الفرائض والواجبات والكفارات و المنذورات بعضها اديت و بعضها لم تو دالان غاجز عن ادائها و اعطيناه هذه المنحة الشريفة على هذه النقودات فى حيلة الاسقاط رجاء من الله تعالى ان يغفرله... الخ.

وروسته دا پر خلګو ګرځول کيږي درې پلا يې پر خلګو وګرځوي وروسته نيمى پيسې امام او نيمى پيسې پر غريبانو وېشل کيږي.

زيد د يوه مسجد امام دی هغه دا رواج پرې ايښى دی وايي چي د دې رواج دليل او ثبوت په شريعت کي هيڅ نسته ځکه دا بدعت دی خلګ پر زيد ملامتيا کوي زيد که څه هم حنفي مذهب دی خو خلګ وهابي ورته وايي او د دغه حيله پر روايښت د پلار او نيکه دليل راوړي آيا زيد پر حق دی او که پر باطل، د دغه رواجي حيلې څه حکم دی؟ ځيني پلا د ګډ ميراث څخه پيسې راوړل کيږي چي ځيني وارثان هغه وخت موجود نه وي ځيني پلا يتيمان کوچنيان پاته سي آيا دغه پيسې اسقاط ته راوړل کيدای سي که نه؟

خبرداری:- دا خبره دي په پام کي وي چي دا ټوله خبري د انفرادي درود او سلام په هکله نه دي ځکه په انفرادي توګه د زيات درودو ويلو فضايل په حديث او قرآن کي راغلي دي اصحابو کرامو او تابعينو همداسي کول د دې دپاره نه خو يو وخت ټاکلی دی او نه شمېر ځومره چي يې په وس پوره وي هغومره دي وايي فقط د دې په رواجي اجتماعي بڼه باندي نيوکه ده.

په اسلام کي تر لمانځه ځخه زيات هيڅ عبادت نسته خو د نفلو جماعت ته فقهاوو او امامانو په اتفاق سره مکروه ويلي دي اوس د بل شي لپاره جماعت جوړول او هغه همېش او لازم ګڼل څرنګه روا کېدای سي خصوصاً کله چي کوونکي پر دې باندي د فرضو او واجبو ځخه زيات ټينګار ولري ځوک چي داسي نه کوي پر هغو ملامتيا کوي دا په هيڅ حال کي روا نه دی بالفرض که دغه کار بدعت نه وای زيات تر زياته يو نفلي کار به وای او پر يوه نفلي کار باندي د فرضو او واجبو په رنګه ټينګار کول او خلګ دې کار ته مجبورول د دې حق نه لري.

الله جل جلاله او نبي عليه السلام چي پر يوه کار باندي

څوک مجبوره کړی نه وي بل څوک هم د دې حق نه لري، پر دې باندي خلګ ملامتول او پېغور ورکول یوه مستقله کبیره ګناه ده دوی په ناپوهی کي داسي کوي فکر نه وهي چي پخپله د دوی په نزد هم دغه کار زیات تر زیاته مستحب او نفل دی د یوه نفل لپاره ځان په کبیره ګناه اخته کول پوهي نه ده.

۳ :- د خطاب الفاظ یا رسول یا نبي که په دغه عقیده وي چي څرنګه الله جل جلاله هر وخت او هر ځای حاضر او ناضر دی د کاینات هر ږغ اوري اوویني همدا رنګه (معاذالله) نبي علیه السلام هم په دغه الهي صفتو کي شریک دی نو دا ښکاره شرک او د نصاراوو په رنګه رسول ته د خدای درجه ورکول دي، که دا عقیده وي چي نبي علیه السلام دغه مجلس ته راځي که څه هم د معجزې په شکل داسي ممکن دی خو د دې لپاره ضروري دی چي په قرآن او حدیث کي د دې ثبوت وي مګر په هیڅ آیت یا حدیث کي داسي یادونه نسته د ثبوت او دلیل پرته له خپله ځانه یوه معجزه جوړول پر نبي علیه السلام درواغ تړل دي نبي علیه السلام فرمایي:

من كذب علی معمداً فليتبوء مقعده من النار.

يعني څوک چي پر ما د درواغو يوه خبره وتړي هغه ته په کار دی چي خپل ځای دوزخ وګڼي.

که دا رنګه هيڅ غلطه عقيده نه وي بياهم شكمن توري دي چي دغه فاسده عقيده لاره پيدا کوي ځکه د دې څخه ځان ساتل ضروري دی د صحيح مسلم په حديث کي نبي عليه السلام خپل مريي ته ياعبدي ويلو څخه ځکه منع وکړه چي په دغه الفاظو سره خطاب کي د شرک وهم سته البته د نبي عليه السلام د زيارت ومخ ته د خطاب په الفاظو سره سلام ويل د سُنت څخه ثابت او مستحب دی ځکه چي هلته د نبي عليه السلام له خوا پخپله د سلام اورېدل او جواب ورکول د حديثو د روايتو څخه ثابت دی.

لنډه دا چي د نبي عليه السلام د زيارت ماسيوا په نورو ځايو کي که د خطاب د الفاظو سره هر ځای د نبي عليه السلام د حاضر او ناضر کېدو عقيده وي دا ښکاره شرک دی او که مجلس ته د راتلو عقيده وي دا پر نبي عليه السلام باندي درواغ او بهتان دي که دغه دواړي غلطي

عقیدې نه وي بیا هم داسي الفاظ ځکه منع دي چي د شرک وهم ستره.

بیا پر دغه ناروا کار باندي ټینګار کول بله ګناه ده د فرضو او واجبو په رنګه دا ضروري ګڼل دریمه ګناه ده دا رنګه نه کوونکي بې ګناه مسلمانانو ته بد و رد ویل او پېغور ورکول څلورمه ګناه ده په مسجدو کي په لوړ بږغ داسي ویلو سره د نورو خلګو شُغل خرابول پنځمه ګناه ده.

فتاوٰی عالمګیري کي راغلي دي:

ما یفعل عقیب الصلوة مکروهة لان الجهال یعتقدونه سنة او واجبة.

یعني کوم خلګ چي تر لمانځه وروسته ذکر، درود یا سلام او داسي نور په لوړ بږغ کوي دا مکروه دي ځکه چي ناپوهان یې سُنت یا واجب ګڼي.

د قرآن شریف او نبي علیه السلام د ښوونې څخه د ناپوهۍ له سببه ډېر نیک خلګ هم دا ګڼي چي دا کار د نبي علیه السلام سره د مینې نخښه ده ځکه دوی ګڼون پکښې کوي د نبي علیه السلام سره د مینې جذبه ښکه د قدر وړ ده خو بې ځایه استعمال یې داسي دی لکه یو څوک چي د

الله جل جلاله په مينه کي د ماښام د درو رکعتو پر ځای څلور رکعتونه وکړي او د ځانه سره چُورت ووهي چي يو رکعت مي زيات وکړ تر نورو زيات ثواب را رسيږي خو هغه د خپلو درو رکعتو ثواب هم لاسه ورکوي.

لنډه دا چي په اجتماع او لازم ګڼلو سره په مسجدو کي په ولاړ په لوړ ږغ سره د درود او سلام ويلو رواجي طريقه د شرعي خلاف د جنګ او جګړي پيلامه ده او مسجدونه د اختلافاتو مرکز ګرځول دي ځکه د مسجدو پر متوليانو او د حکومت پر خاوندانو لازم دی چي په مسجدو کي هيڅکله د دې اجازه ور نه کړي که يو څوک غواړي چي داسي وکړي هغه دي پخپله کور کي کوي چي لږ تر لږه مسجدونه د شر او شور او منځني شخړو څخه خوندي وي.

ب:- پورتني جواب کي په ډاګه سوه چي دغه مجلس ته د نبي عليه السلام راتلل په هيڅ شرعي دليل سره ثابت نه دی دا پر نبي عليه السلام بهتان دی نبي عليه السلام پخپله د دې خبري فيصله په يوه حديث کي دا رنګه کړې ده:

من صلی علی عند قبری سمعته و من صلی علی نائيا ابلغته.[۱]

۱: مشکات له بيهقي څخه

یعني څوک چي زما قبر ته نژدې درود او سلام وایي هغه زه پخپله اورم او څوک چي له لیرې ځخه درود او سلام استوي هغه (د ملایکو په ذریعه) وما ته را رسول کیږي.

ج:- څرنګه چي ذکر او د قرآن شریف تلاوت په ولاړه، ناسته او په پروته هر رنګه روا دی همدا رنګه درود شریف هم هر رنګه روا دی هو یو څوک که په ولاړ درود ویل اړین او د دې خلاف بې ادبي ګڼي دا له خپله ځانه یو غیر واجب کار واجب ګرځولو له کبله ناروا دی خصوصاً چي نبي علیه السلام په لمانځه کي په ناسته د درود ویلو سُنت جاري کړی دی بیا په ناسته درود ویلو ته بې ادبي ویل د الله جل جلاله د امر او د نبي علیه السلام د ښووني مخالفت دی دا داسي دی لکه یو څوک چي ووایي چي قرآن شریف یوازي په ولاړه ویل په کار دی په ناسته ویل بې ادبي ده.

د:- د دې جواب په الف برخه کي ښکاره سو چي په یاد سوي طرز باندي سلام ویلو لپاره اجتماع جوړول او دا لازم ګڼل د ډېرو ګناهو مجموعه ده چي په مسجد کي هم ناروا دی او تر مسجد دباندي هم، فرق دا دی چي که یو څوک په مسجد کي په ناسته مسنون درود او سلام الفاظ

په لوړ ږغ سره داسي ووايي چي په مسجد کي ناست نورو خلګو په شغل کي فرق راځي دا هم ناروا دی او تر مسجد دباندي يې ګنجايش سته، والله سبحانه وتعالى اعلم.

هر څوک خپل قبر ته ځي او د خپلو کړو جواب ورکوي په دغه کارو کي ډله جوړول او پخواني پلرني رواجو باندي ضد او بې ځايه ټينګار دي پرېښودل سي په کار دی چي د نبي عليه السلام په ښوونو کي دي غور او فکر وکړل سي د دنيا په ټولو کارو کي زموږ د يو او بل سره جګړې رواني دي لږ تر لږه د الله جل جلاله کور او لمونځ له هر رنګه جګړې او فساد څخه خوندي وساتل سي.

د اسقاط حيله يا دوره

د مړي د قضا سوو لمونځ،، روژو، حج، زکات او نورو واجبو او فرايضو ادا ينه يا کفاره څرنګه وکړل سي چي مړی يې له ګناه څخه خلاص سي د دې بيان د فقه په کتابو کي بشپړه راغلی دی نن سبا په ډېرو ښارو او بانډو کي خلګو يو رواج را ايستلی دی دې ته اسقاط يا دوره وايي ناپوهانو ته

مسلمانانو ګڼ د عبادت ځای دی په دې کې هیڅ فرد یا ډله د فرایضو او واجبو ماسیوا د بل کار اجازه نه لري چي هغه د نورو خلکو په انفرادي عبادت لمونځ، تسبیح، درود او د قرآن شریف په تلاوت کي فرق راولي که څه هم دغه کار د ټولو په نزد روا او ښه وي فقهاوو په ډاګه کړي دي چي په مسجد کي په لوړ ږغ تلاوت یا ذکر کول چي د خلکو په لمانځه، تسبیح یا تلاوت کي فرق راځي ناروا دی. (۱)

ښکاره خبره ده کله چي په مسجد کي په لوړ ږغ د قرآن د تلاوت او د ذکر اجازه نسته درود او سلام لپاره څرنګه اجازه کېدلای سي.

۲:– د یوه لمانځه وروسته په اجتماع او التزام سره په لوړ ږغ درود او سلام ویل نه د نبي علیه السلام څخه ثابت دی نه د اصحابو کرامو، تابعینو، امامانو او پخوانیو بزرګانو څخه ثابت دی که دا کار د الله جل جلاله او د نبي علیه السلام په نزد غوره او ښه وای اصحابو کرامو، تابعینو او امامانو به یې پابندي کوله خو په ټول تاریخ کي یوه پېښه هم داسي نقل سوې نه ده د دې څخه معلوم سو چي دوی د

۱: شامي، خلاصة الفتاوٰی

په دايره کي وي هغه دا ځيني واخلي او دغه الفاظ پر وايي:

كل حق من حقوق الله من الفرائض والواجبات والكفارات و المنذورات بعضها اديت و بعضها لم تو دالان غاچز عن ادائها و اعطيناه هذه المنحة الشريفة على هذه النقودات فى حيلة الاسقاط رجاء من الله تعالى ان يغفرله... الخ.

وروسته دا پر خلکو ګرځول کيږي درې پلا يې پر خلکو وګرځوي وروسته نيمی پيسې امام او نيمی پيسې پر غريبانو وېشل کيږي.

زيد د يوه مسجد امام دی هغه دا رواج پرې ايښی دی وايي چي د دې رواج دليل او ثبوت په شريعت کي هيڅ نسته ځکه دا بدعت دی خلک پر زيد ملامتيا کوي زيد که څه هم حنفي مذهب دی خو خلک وهابي ورته وايي او د دغه حيله پر روايښت د پلار او نيکه دليل راوړي آيا زيد پر حق دی او که پر باطل، د دغه رواجي حيلې څه حکم دی؟ ځيني پلا د ګډ ميراث څخه پيسې راوړل کيږي چي ځيني وارثان هغه وخت موجود نه وي ځيني پلا يتيمان کوچنيان پاته سي آيا دغه پيسې اسقاط ته راوړل کېدای سي که نه؟

او د دایرې خلک یې اخیستلای سي که نه؟

جواب: — د اسقاط حیله یا دوره ځیني فقهاوو د داسي چا لپاره ویلي وه چي د هغه یو څه لمونځونه، روژې او داسي نور اتفاقاً قضا سوي وي د قضا راګرځولو موقع یې ترلاسه کړې نه وي د مرګ په وخت د دې وصیت وکړي خو د ده په میراث کي دومره مال نه وي چي د ټولو قضا سوو لمونځ، روژو او داسي نورو فدیه ورکړل سي، داسي نه ده چي د مړي په میراث کي مال موجود وي هغه دي وارثان وخوري او په لږ پیسو دي دغه حیله وکړي خدای او خلک تېر باسي په درمختار، شامي او د فقه په داسي نورو کتابو کي دا په ډاګه سوي دي ورسره د دغه حیلې په شرایطو کي دا په ډاګه سوي دي چي کومي پیسې چا ته د صدقې په توګه ورکړل سي هغه کس د دغه پیسو حقیقي خاوند وګرځول سي چي هر څه په کوي د هغه خوښه وي داسي نه چي محض یوه لاس ثخنه بل لاس ته د ورکولو لوبه وکړل سي لکه څنګه چي نن سبا په عمومي توګه په اسقاط کي داسي کیږي چي نه د ورکونکي دا اراده وي چي چا ته یې ورکوي هغه په صحیح معنا د دغه پیسو خاوند دی او نه د

اخیستونکي دا فکر کېدلای سي چي کومي پیسې وما ته راکړل سوي دي زه د هغه خاوند او اختیار لرم.

دوه درې خلک سره کښیني پیسې یو او بل وګرځوي وروسته ولاړ سي او داسي ګڼي چي موږ د مړي حق پر ځای کړی مړی له ټولو ذمه واریو څخه خلاص سو خو په دغه بې ځایه کار نه خو مړي ته څه ثواب ورسېدی او نه د هغه د فرایضو کفاره وسوه د دې کوونکي په مُفته کي ګناهکاره سوه.

به رسایل ابن عابدین کي پر دغه مسئله یوه مستقله رساله د منة الجلیل په نامه ده په دې کي لیکلي دي:

و یجب الاحتراز من ان یدیرها اجنبی الابوکالة کما ذکرنا و ان یکون الوصی او الوارث کما علمت، و یجب الاحتراز من ان یلاحظ الوصی عند دفع الصرة للفقیر الهزل او الحلیة بل یجب ان یدفعها عازما علی تملیکها منه حقیقة لا تحیلا ملاحظا ان الفقیر اذا ابی عن هبتها الی الوصی کان له ذلک و لا یجبر علی الهبة.[1]

لنډه دا چي د دې اولنی بنسټ ممکن دی چي یو څه

١: منة الجلیل في اسقاط ما علی الذمة من کثیر و قلیل، جزء رسایل ابن عابدین اول ټوک مخ ٢٢٥

صحیح او د شرعي قواعدو برابر وي خو څرنګه چي نن سبا د دې رواج دی او دا لازم ګڼل کیږي دا بې له شکه ناروا او د ډیرو فسادو د یو ځلی کېدو له کبله د پرېښودولو وړ دی یو څو فسادونه یې لیکل کیږي:

۱:- زیاتره پلا د دې لپاره چي کوم قرآن شریف او نغدي پیسې ایښودل کیږي هغه د مړي د میراث څخه وي او د میراث حقداره ځیني وارثان موجود نه وي یا نابالغه وي نو د دوی ګډه میراث د دوی بې اجازې په دغه کار کي استعمالول حرام دی په حدیث کي دي:

لایحل مال امر مسلم الا بطیب نفس منه.

که نابالغ د دې اجازه ور هم کړي بیا هم دغه اجازه یې په شریعت کي باور نه لري او په داسي کارو کي د نابالغ لخوا د هغه ولي د دې اجازه نه لري چي داسي وکړي بلکه په داسي کارو کي د نابالغ مال مصرفول د قرآن شریف له رویه حرام دی:

إِنَّ ٱلَّذِينَ يَأۡكُلُونَ أَمۡوَٰلَ ٱلۡيَتَٰمَىٰ ظُلۡمًا إِنَّمَا يَأۡكُلُونَ فِي بُطُونِهِمۡ نَارًا

[نساء ۱۰]

ژباړه: — بېشکه هغه کسان چي خوري مالونه د يتيمانو په ظلم سره خبره دا ده چي اچوي دوی په ګېډو خپلو کي اور.

٢: — بالفرض که ګډ ميراث وي ټول وارثان بالغ وي او له ټولو څخه د دې اجازه هم واخيستل سي نو تجربه سوي دي چي په داسي حالاتو کي دا معلومول اسان نه دي چي ټولو په خوښه د دې اجازه ورکړې ده او که د خپلوانو او قريبانو د پېغور له بيري يې اجازه ورکړې ده، دا رنګه اجازه د ذکر سوي حديث له رويه باطله ده.

٣: — بالفرض که دا ټوله خبري نه وي ټولو بالغو وارثانو ښه په خوښه د دې اجازه ورکړې وي يا يوه وارث يا پردي شخص خاص له خپلو پيسو د دې انتظام کړی وي بياهم له لاندي فسادو څخه خالي نه دی مثلاً د دې فقهي صورت دا کېدای سي چي کوم شخص ته اوله پلا قرآن شريف او نغدي پيسې ورکړل سي هغه د دې خاوند وګرځول سي او دا ورته سپينه کړل سي چي ته د دې خاوند او اختيارمن يې هر څه چي په کوې بيا هغه شخص پخپله خوښه د چا د زور، لحاظ او خيال ساتلو پرته د مړي لخوا و بل چا ته يې همدا رنګه ورکړي هغه بل شخص د دې خاوند وګرځوي

بیا هغه شخص یې دریم شخص ته هغه یې څلورم ته ورکړي خو په دغه رواج کي د دې خبري هیڅ لحاظ نه ساتل کیږي اول کوم شخص ته چي ورکول کیږي نه ورکونکی دا ګڼي چي دا د ده سو او دې یې اختیار لري نه اخیستونکی دا ګڼي د دې خبري صفا نخښه دا ده چي که دغه شخص پیسې واخلي او ځیني روان سي بل چا ته یې ور نه کړي ورکوونکي هیڅکله دا زغملای نه سي ښکاره خبره ده چي دا رنګه ملکیت ګرځول نه صحیح کیږي او د ملکیت ګرځولو پر ته هیڅ قضا، کفاره یا فدیه نه معافیږي ځکه دغه کار یې بې ځایه دی.

۴:- دلته دا هم ضروري دی چي کوم شخص د دې خاوند وګرځول سي هغه د صدقې اخیستلو حقداره وي د نصاب خاوند نه وي خو په عمومي توګه د دې خبري هیڅ لحاظ نه ساتل کیږي په عمومي توګه د مسجدو امامان چي د نصاب خاوندان وي د هغه په مرسته دا کار کیږي ځکه هم دغه ټوله کار غلط او بې ځایه دی مړي ته د دې هیڅ ګټه نه رسیږي.

۵:- بالفرض که د صدقې صحیح مصرف انتخاب کړل

سي او دوی په مسئله هم ښه خبر وي او لاس ته د راوړلو وروسته خپل ځان د دې خاوند او اختیارمن وګڼي وروسته د مړي خیر خواهي په نظر کي نیولو سره یې وبل چا ته ورکړي هغه یې دریم ته هغه یې څلورم ته ورکړي په اخیر کي چي دا کوم شخص ته ورسیږي هغه د دې خاوند او اختیارمن دی اوس د دغه اخیري شخص څخه دا پیسې بیرته اخیستل نیمی پر امام او نیمی پر فقیرانو وېشل د پردي شخص په ملکیت کي د هغه بې اجازې تصرف کول دی چي د پورته ذکر سوي حدیث له رویه ظلم او حرام دی.

٦ :- بالفرض که دغه اخیري شخص د دغه پیسو په ویشلو او برخي جوړولو راضي هم سي او دا وګڼل سي چي دغه شخص په زور نه بلکه په خوښه په دې راضي دی بیاهم د هر مړي لپاره دا لازم ګڼل او لکه څنګه چي د مړي کفن او ښخول شرعي واجبات دي په هغه درجه کي دا عقیدتاً ضروري ګڼل یا عملاً د ضروري په درجه کي لازم ګڼل همدا احداث في الدین دی چي د شریعت په اصطلاح کي بدعت ورته وایي او د معنا په حیث سره په شریعت کي بدلون او زیاتوب دی، نعوذبالله.

www.Taleemulislam-Radio.com

د دغه رواج په پابندۍ سره د عامو خلکو او ناپوهانو دا جراءت کېدلای سي چي ټوله عمر دي نه لمونځ کوي، نه دي روژه نیسي نه دي حج کوي او نه دي زکات ورکوي د مرګ وروسته دي د یو څو پیسو په ورکولو سره دغه ټوله ګټي ترلاسه کړي چي دا د دین د بنسټ ورانولو برابر دی الله جل جلاله دي موږ ټولو مسلمانانو ته د دین پر صحیح لاره تللو او د نبي علیه السلام د سُنت د اتباع توفیق را په برخه کړي.

پورته ذکر سوو فسادو ته په کتلو سره یوه مسلمان ته دا فیصله ګرانه نه ده چي دغه خیله، دوره او د دې رواجي رسمونه په ناپوهۍ ولاړ دي مړي ته د دې هیڅ ګټه نه رسیږي او کوونکي یې په ډېرو ګناهو اخته کیږي، والله سبحانه و تعالی اعلم.

مفتي محمد شفیع

د لمانځه او د روژو د فديو مسئلې

مسئله: - چا چې د لمانځه، روژې، حج يا زکات لپاره يو وصيت وکړ دغه وصيت د هغه د ميراث په دريمي برخې پوره کول پر وارثانو لازم دی که وصيت د ميراث تر دريمي برخې زيات وي بيا د ټولو وارثانو په اجازه او رضايت پوري اړه لري که دوی ټوله يا په دوی کې يو د دې اجازه ور نه کړي بيا د ګډ ميراث څخه وصيت پوره کېدای نه سي که په وارثانو کې يو نابالغ وي بيا د هغه اجازه هم باور نه لري د ميراث تر دريمي برخې څخه زيات وصيت بايد د دغه نابالغ پر برخه اثر نه واچوي[1].

مسئله: - چا چې وصيت کړی وي او دومره مال يې هم پرې ايښی وي چې د هغه په دريمه برخه کې ټول وصيتونه پوره کيږي بيا د وارثانو پر ذمه واجب دی چې د مړي وصيت پوره کړي په دې کې سُستي نه وکړي که د

۱: هدايه، عالمګيري، شامي

مړي د مال په موجودتيا کي د مړي د لمانځه او روژې په فديه کي په اسقاط باور وکړي مال پخپل منځ کي وو-شي ګناه يې د دوی پر ذمه پاته ده.

مسئله:- د وصيت کولو په صورت کي د فرايضو او واجبو ادا ينه داسي کېدلای سي:

۱:- د هر ورځي لمونځونه دي د وتر سره شپږ. وشمېرل سي او د هر لمانځه فديه پاو کم دوه سېره غنم يا د دې قيمت دی يعني د يوې ورځي د لمونځو فديه لس نيم سېره غنم يا د دې قيمت دی.

۲:- د هري روژې فديه پاو کم دوه سېره غنم يا د دې قيمت دی د روژې مبارکي د روژو ماسيوا که يې يو نذر منلی وي د هغه فديه به هم ورکوي.

۳:- د ځومره کلو او ځومره مال زکات چي پاته سوی وي د هغه حساب کولو وروسته به زکات ادا کوي.

۴:- که فرضي حج يې ادا نه کړ بيا د مړي د ځای ځخه به يو ځوک د حج بدل لپاره استوي او د دغه شخص د لاري ټول ضروري مصرفونه به ادا کوي.

۵:- که د يو چا حق ورباندي وي د حق په برابر به هغه

ته ور کوي.

٦ :- څومره سرسايې چي پاته سوي وي د هري سرسايې لپاره به پاو کم دوه سېره غنم يا د دې قيمت ور کوي.

۷ :- که قرباني پاته سوې وي نو د هري قربانۍ لپاره د يوه پسه يا بزې قيمت يا د غوا، غويي د يوې برخي قيمت دي اندازه کړي وروسته دي دغه پيسې صدقه کړل سي.[۱]

۸ :- که د تلاوت سجدې پاته سوي وي بيا احتياط په دې کي دی چي د هري سجدې په بدل کي پاو کم دوه سېره غنم يا د دې قيمت صدقه کړل سي.

۹ :- که د قضا سوو لمونځو يا روژو صحيح شمېر معلوم نه وي بيا په اندازې سره دي حساب ولګوي.

دا ټوله احکام هلته دي چي مړي د دې وصيت کړی وي او د وصيت قدر مال يې پرې ايښی وي که وصيت يې کړی نه وي يا د وصيت د پوره کولو لپاره ميراث کافي نه وي بيا پر وارثانو د مړي د فرايضو او واجبو فديه ورکول لازم نه دی هو که دوی يې پخپله خوښه د مړي سره د خوا خوږۍ لپاره وغواړي ثواب ورباندي واجبيږي.

مفتي محمد شفيع

۱: منة الجليل

د نبي علیه السلام سایه

پوښتنه:- د نبي علیه السلام سایه وه که نه؟ ځیني وعظ کوونکي وایي چي د نبي علیه السلام سایه نه وه د دې ثبوت شته که نه؟

جواب:- که په یوه صحیح نقل سره دا ثابت سي چي د معجزې په توګه د نبي علیه السلام سایه پر مځکه نه جوړېده بیا خو هیڅ مسلمان د دې خبري په منلو کي ځنډ نه کوي خو په دې هکله هیڅ صحیح نقل نسته د حدیثو په کتابو صحاح سته او داسي نورو کي د دغه مضمون هیڅ حدیث نسته البته په خصائص کبرٰی کي شیخ جلال الدین سیوطي رحمة الله علیه د دغه مضمون یو حدیث مرسلاً روایت کړی دی:

باب المعجزة فی بوله و غائطه صلی الله علیه وسلم "اخرج الحکیم الترمذي من طریق عبدالرحمن بن قیس الزعفراني عن عبدالملک بن عبدالله بن الولید عن ذکوان

ان رسول الله صلى الله عليه وسلم لم يكن يرى له ظل في شمس ولا قمر ولا اثر قضاء حاجة" (۱)

و قال في باب الاية في انه صلى الله عليه وسلم لم يكن يرى له ظل، اخرج الحكيم الترمذي عن ذكوان بمثله، ثم قال اى السيوطي "قال بن سبع من خصائصه ان ظله كان لا يقع على الارض وانه كان نورا فكان اذا مر فى الشمس او القمر لا ينظر له ظل. قال بعضهم و يشهد له حديث قوله عليه السلام فى دعائه واجعلني نوراً" (۲)

خو دغه روايت له يو څو وجهو څخه ثابت او باوري نه دى.

۱:– اول دا چي د اصحابو كرامو ومخ ته د نبي عليه السلام ټوله ژوند پروت دى د لمر او سپوږمى په رڼا كي د نبي عليه السلام تګ راتګ، ناسته او ولاړه په سفر او كور كي لنډه دا چي ټوله پيښي د اصحابو كرامو ومخ ته دي ښكاره خبره ده چي دا پيښي بې شمېره دي بيا كتونكي اصحاب كرام په زرهاوو دي د اصحابو كرامو له عادت

۱: خصائص اول ټوک مخ۷۱ چاپ دائرة المعارف

۲: خصائص اول ټوک مخ۶۸، و بمثله ذكره فى المواهب نقلا عن الفخر الرزاى رحمة الله عليه مواهب، دويم ټوک مخ۳۹۸

شخه دا هم معلوم دی چي دوی د نبي علیه السلام لږ قدر خبره، نقل او حرکت، آثار او حالاتو د بیانولو ډېر خیال ساتی د دې یقیني غوښتنه دا ده چي که دا پېښه ثابت وای نو د بې شمېره اصحابو کرامو څخه به یې روایت نقل سوی وای خو کله چي موږ د حدیثو په ذخیرې باندې نظر واچوو په دې هکله فقط یو حدیث هغه هم مرسل موندو دغه حدیث هم د سند لخوا بیخي ضعیفه راوځي او دا خبره قوي ښکاره کیږي چي دا پېښه صحیح نه ده.

۲ :- دغه حدیث مرسل دی او د محدثینو یوه غټه ډله مرسل حدیث حجت نه ګڼي.

۳ :- د دغه حدیث اول روایت کوونکی عبدالرحمن بن قیس زعفراني دی چي بیخي ضعیفه، درواغجن او د باور وړ نه دی بلکه ځیني خلکو دا هم ویلي دي چي د درواغو حدیثونه یې جوړول پر دغه ویناګانو دي نظر وکړل سي:

قال في المیزان کذبه ابن مهدي او ابو زرعة و قال البخاري ذهب حدیثه و قال احمد لم یکن بشئ و خرج له الحاکم حدیثاً منکرا و صححه و مثله في التقریب و قال في تهذیب التهذیب کان ابنُ مهدي یکذبه و قال احمد

حديثه ضعيف و لم يكن بشئ متروك الحديث و قال النسائي متروک الحديث و قال زكريا الساجي ضعيف كتبت عن حوثرة المنقري عنه و قال صالح بن محمد كان يضع الحديث و قال بن عدي عامة ما يرويه لا يتا بعائميه الثقات قلت قال الحاكم روي عن محمد بن عمرة حماد بن سلمة احاديث منكرة منها حديث من كرامة المومن على الله ان يغفر لمشيعيه قال و هذا عندى موضوع وليس الحمل فيه الاعليه و قال الحاكم ابو احمد ذاهب الحديث و قال ابو نعيم الاصبهاني لا شيئ.

د دې بل روايت کوونکی عبدالملک بن عبدالله بن عبدالوليد دی چې حال يې معلوم نه دی په رواجي کتابو کې د ده ذکر نشته.

لنډه دا چې په يوه داسي عمومي پېښه کې د ټولو اصحابو چپ پاتېدل او فقط په يوه مرسل حديث کې د دې ذکر د روايت د بې باوره کېدو او نه ثابتېدو لپاره قوي نخښه ده.

دويم دغه روايت مرسل دی، دريم د دې روايت کوونکی بيخي درواغجن او حديث له ځانه جوړوي که دغه حديث ته له ځانه جوړ سوی وويل سي ليري خبره نه

ده او ځیني خلکو چي د سایې د نه جوړېدو په هکله په دې خبري دلیل نیولی دی چي الله جل جلاله په قرآن کي نبي علیه السلام ته نور ویلي دي او نبي علیه السلام په دعاګانو کي اجعلنی نوراً فرمایل نو دغه دلیل بیخي د پام وړ نه دی ښکاره خبره ده چي په آیت یا د حدیث په دعا کي د نور دا معنا نه ده چي د دې خاکي دنیا کیفیت او آثار په نبي علیه السلام کي نه وې یا د نبي علیه السلام دعا او خواهش دا وو چي د دې نړۍ د خاصو آثارو څخه بېل سي معاذالله د باد په شان سي بلکه د عاقلانو او عالمانو په اتفاق معنا دا ده چي څرنګه نور د هدایت پوهني او دید ذریعه ده همدا رنګه نبي علیه السلام د هدایت ذریعه ده څرنګه چي د نبي انتهایي کمال دا دی چي د ده نبوت او هدایت په بشپړه درجه کي وي ځکه نبي علیه السلام په خپلو دعاګانو کي دغه بشپړتیا غوښته او په همدې معنا سره په قرآن شریف کي قرآن او تورات ته نور ویل سوي دي په دغه معنا کي اصحابو کرامو ته د هدایت ستوري ویل سوي دي د دې پر ته دغه دعا اجعلنی نوراً ښوونه ټول امت ته سوې ده په دغه دعا کي د نبي علیه السلام

خصوصیت هم پر ځای نه پاتیږي.

ځیني خلګو د سایې د نه جوړېدو دا لامل ښوولی دی چې کومې خوا ته به نبي علیه السلام تلی پر سر مبارک به یې ملایکو یا د رحمت وریځو سایه کوله که دا خبره ثابت سي بیاهم نور صحیح او ډاګیز روایتونه د دې په ټکر کې سته مثلاً د صحیح بخاري په حدیث کې د هجرت په هکله د بي بي عایشې رض څخه روایت سوی دی:

"ابابکر قام للناس وجلس رسول الله صلی الله علیه وسلم صامتا فطفق من جاء من الانصار ممن لم یر رسول الله صلی الله علیه وسلم یحیی ابابکر حتی اصابت الشمس رسول الله صلی الله علیه وسلم فاقبل ابوبکر حتی ظلل علیه بردائه فعرف الناس رسول الله صلی الله علیه وسلم عند ذالک" کذا فی المواهب، و قال الزرقاني فی شرح المواهب و عند بن عقبة عن الزهری "فطفق من جاء من الانصار یحسبه ایاه حتی اصابته الشمس اقبل ابوبکر بشئ اظله به" (۱) و مثله یروی تظلیله علیه السلام فی حجة الوداع وهو مشهور و مذکور فی عامة الکتب.

۱: شرح المواهب للزرقانی اول ټوک مخ ۳۵۰

ځکه د نسايي نه جوړيدو حديث به د دغه روايتو په مقابل کي غير ثابت وګرځول سي يا داسي به وويل سي چي مخکي داسي وو خو وروسته دا حال پر ځای پاته نه سو قسطلاني په مواهب کي همدغه خبره خپله کړي ده ځکه د هجرت د حديث د نقلولو وروسته يې فرمايلي دي:

فظاهر هذا انه عليه الصلوة والسلام كانت الشمس تصيبه و ما تقدم من تظليل الغمام والملائكة له كان قبل بعثته كما هو صريح في موضعه. (۱)

يعني دا خبره ښکاره سوه چي پر نبي عليه السلام لمر اثر کوی او پر نبي عليه السلام باندي د وريځو او ملايکو سايه کولو چي کومي پيښي دي هغه تر نبوت دمخه دي.

داولياوو د زيارتو شرعي حيثيت

پوښتنه: – (۱) د عرس لغوي معنا څه ده او د شريعت په اصطلاح عرس څه ته وايي؟ پخوا د دې وجود وو که نه؟ دا کله پيل سو؟

۱: زرقاني اول ټوک مخ۳۵۱

۲ :- نن سبا د هند او بنګال په ځينو ځايو کې مثلاً اجمير، برېلي او داسي نورو ځايو کي پر يوې تاکلي نېټې يو شاه صاحب پر يوه زيارت کښيني مريدان ورباندي راټول سي پر زيارت باندي قيمتي پوښ واچول سي خېمې ودرول سي پر زيارت څراغونه بل کړي د زيارت شاوخوا خلګ د د صاحب زيارت په شان کي نعتونه وايي او نڅا کوي دغه کارونه روا دي که نه؟ په داسي عرس کي ګډون کوونکي بدعتيان دي که نه؟

۳ :- دلته ځيني پيران داسي هم سته چي خپلو مريدانو ته د سجدې کولو امر کوي دا رنګه امر کوونکي او دغه امر پر ځای کوونکي مرتد او بې دينه دي که نه؟ ځيني پيران که څه په خوله داسي امر نه کوي خو کله چي مريدان سجده ورته کوي دوی منع نه پر کوي داسي پير لپاره څه حکم دی؟ آيا دوی د نبي عليه السلام د فرمان په برابر:

الساکت عن الحق کشيطان الاخرس.

نه دي او کبيره ګناه ورباندي سته که نه؟ ځيني پيران خپل مريدان د دې څخه منع کوي مريدان يې نه مني او سجده ورته کوي کله يې منع کړي او کله حيران ورته

پاته سي خو بياهم عرس نه بندوي چي دغه شرک او بدعت بيخ وخيژي بلکه عرس د ثواب باعث ګڼي پير دا هم وايي چي زه څه وکړم خلک له سجدې څخه منع کوم دوی يې نه مني زه معذوره يم.

۴:- پير څه ته وايي؟ داسي شخص پير جوړول او ده ته عقيده ساتل روا ده که نه چي پورتني کارونه کوي؟

۵:- د الله جل جلاله پرته بل چا ته سجده حرام ده او که په دې هکله څه تفصيل سته ځيني خلک د تحيې سجده روا ګڼي ځيني خلک په دې هکله د فتوی تيسير حواله ورکوي او څوک بيا د فتح القدير حواله ورکوي آيا د دغه کتابو حوالې صحيح دي که نه؟

٦:- د بدعت پيژندنه او قسمونه کوم دي؟ کوم بدعت ګناه لري او کوم يو يې نه لري؟ که عرس بدعت دی عرس کوونکو ته بدعتي ويلای سو که نه؟ او د داسي شخص پسې لمونځ څرنګه دی؟ که د بدعت کېدو سربېره بياهم يو څوک عرس نه پرېږدي پر دې باندي ټينګار کوي او دا کوشش کوي چي عرس روا او د ثواب وړ وګرځوي دا څرنګه دی؟

۷ :- د کوم بدبویه شیانو خوړولو وروسته چي مسجد ته راتلل منع دي څوک چي دغه شیان وخوري وروسته مسجد ته رانه سي او په جماعت کي ګډون نه وکړي خو د جماعت نیت ولري د جماعت ثواب ور رسیږي که نه؟

جواب:- عرس په عربي لغت کي د ولیمې ډوډۍ او نکاح ته ویل کیږي:

کما صرح به القاموس.

نن سبا زموږ په هیواد کي چي کوم عرس لمانځل کیږي یعني د یوه بزرګ د وفات پر نېټه باندي هر کال د هغه پر قبر باندي جمع کېدل او میله جوړول دا فعل هم ایجاد سوی بدعت دی په اولني وختو کي لا څه چي په وروستني وختو کي هم تر پېړیو پوري د دې نوم او نشان نه وو ډېر وروسته دا ایجاد سو مشهور دا دي چي څرنګه د نورو ټولو بدعاتو اول پلا پیلېدل بد نه وو وروسته د خلګو زیاتوب ګناه او بدعت وګرځوی همدا رنګه په دې هکله اول داسي وسو چي شیخ عبدالقدوس ګنګوهي رحمة الله علیه هر کال د کلیر پیر مخدوم صاحب رحمة الله علیه زیارت ته ورتلی خو نېټه به یې ټاکلې نه وه د شیخ په راتګ چي د هغه

مریدان خبر سول دوی هم دلته راتلل بیا خلګو فکر وکړ چې د شیخ صاحب سره یو ځای حاضرېدل ګران دی یوه ورځ یې ور ته وټاکله اوس هم منکرات جمع سوي نه وه وروسته ناپوهانو خلګو په دې کي دومره زیاتوب وکړ چې په سوو محرمات، شرک او کفر سره یوځای سوه بیا هر ځای د دې رواج سو په دې هکله دوې خبري دي یو دا چې د بدعاتو او رواجي منکراتو پر ته عرس او بل دا چې د بدعاتو او منکراتو سره عرس څنګه دی؟

د اولي خبري جواب دا دی چې په اتفاقي توګه که یو څوک د یوه بزرګ زیارت ته همېش هر کال ځي خو نېټه یې ټاکلې نه وي او څه خاص انتظام نه ورته کوي بیا هیڅ باک نه لري بلکه مستحب او سُنت دی په دې شرط چې رواجي منکرات هلته نه وي:

لما اخرج ابن جریر عن محمد بن ابراهیم قال کان النبی صلی الله علیه وسلم یاتی قبور الشهداء علی راس کل حول فیقول سلام علیکم بما صبرتم فنعم عقبی الدار.

شاه عبدالعزیز رحمة الله علیه پخپلو لیکنو کي فرمایي:

که روز عرس برائے آنست که آن روز مذکور انتقال

ایشیان می باشد از دار العمل بدار الثواب والا هر روز که این عمل واقع شود موجب فلاح و نجات است. [۱]

خو پر یوې ټاکلې نیټې دا ضروري ګڼل داسي کار کول چي خلګو ته دا ضروري ښکاره سي او پر نه کوونکو باندي د نیوکي ځای پیدا سي دا یو بد بدعت دی چي د اسلام په اصولو کي یې هیڅ نوم نسته.

دویم هغه عرس چي رواجي منکرات په کي وي او دا د عرس لپاره لازم ګڼل کیږي د دې جواب ښکاره خبره ده چي یو خو پخپله بدعت دی بیا په دې کي ډېر مشرکانه کارونه، بدعتونه او ګناهوي کیږي چي یو څو یې دا دي:

۱ :- څراغ بلول چي د حدیث شریف له رویه حرام دی نبي علیه السلام پر قبرو پر څراغ بلونکي باندي لعنت کړی دی. [۲]

۲ :- پر قبر څادر غوړول چي په حدیث کي یې په ډاګه مخالفت سته. [۳]

۱: مجموعه فتاوی دریم ټوک مخ۶۹

۲: مشکات

۳: بخاري

۳ :– د دوی په نامه نذر منل چي مطلقاً حرام دی:

قال في البحر الرائق الاجماع على حرمة النذر للمخلوق ولا ينعقد ولا يشتغل به الذمة وانه حرام بل سحت ولا يجوز لخادم الشيخ اخذه ولا اكله ولا التصرف فيه بوجه من الوجوه.

۴ :– د نذر دغه ميټايي د برکت لپاره خوړل او وېشل، د بحر الرايق د پورتني بيان څخه معلوم سو چي دغه نذر حرام دی ځکه د دې په حلال او برکتناکه ګڼلو کي د کفر انديښنه سته، والعياذ بالله.

۵ :– ساز او سرود چي د دې پر منع کېدو او غندني کي بې شمېره حديثونه سته په تفسير روح المعاني کي د آيت لهو الحديث لاندي بې شميره روايتونه يوځای کړل سوي دي هلته دي رجوع وکړل سي او د شيخ ابن حجر مکي رساله کف الرعاع عن محرمات اللهو والسماع هم پر دغه موضوع کافي او شافي ده پخپله د صوفيانو يوې غټې ډلي دې ته ناروا ويلي دي د دې لپاره دي د مولانا تانوي رحمة الله عليه رساله حقوق السماع وکتل سي.

۶ :- د بدکارو ښځو سندري ويل او يوځای کېدل چي
پخپله د ډيرو محرماتو يوځای کېدل دي.

۷ :- پر قبرو باندي د عامو ښځو جمع کېدل چي په دې هکله په حديث کي فرمايل سوي دي:

لعن الله زوارات القبور.

۸ :- پر قبرونو د مجاورو کښېنستل چي د حديثو او فقه په باوري کتابو کي يې منع راغلې ده.

۹ :- د قبر طواف کول چي قطعاً حرام دی ملا علي قاري رحمة الله عليه په شرح مناسک باب زيارت روضة القدس کي فرمايي:

ولا يطوف ای ولا يدور حول البقعة الشريفة لان الطواف من مختصات الكعبة المنيفة يحرم حول قبور الاولياء انتهٰی.

۱۰ :- د عبادت په نيت سجده کول ښکاره کفر دی او د عبادت د قصد پرته د غټې درجې ګناه کبيره ده:

کما سياتی تفصيله.

که پلټنه وسي دا رنګه په سوو ګناهونه په دغه عرسو کي ليدل کيږي:

و في ذالک کفاية لمن اراد الهداية.

ځکه د کوم وخت څخه چي دا رنګه عرس رواج سوی دی د هغه وخت څخه عالمانو او پخپله صوفیانو چي څېړنه یې کوله د دې څخه منع کوله قاضي ثناء الله پاني پتي رحمة الله علیه چي د ظاهري علوم ماهر او عالم کېدو سربېره په نقشبندیه کورنۍ کي د مرزا مظهر جان جانان رحمة الله علیه په خلیفه ګانو کي ذی په ارشاد الطالبین کي فرمایي:

"قبور اولیا بلند کردن و ګنبد بران ساختن و عرس و امثال آن چراغان کردن همه بدعت است بعض ازان حرام او بعض مکروه پیغمبر خدا بر شمع افروزان نزد قبر و سجده کنندګان را لعنت ګفته".

په بریقه شرح طریقه محمدیه اول ټوک مخ۱۲۲ کي لیکلي دي:

"واقبح البدع عشرة وعد منها طعام المیت وایقاد الشموع علی المقابر والبناء علی القبر و تزیینه والبیتوتة عنده والتغنی والسماع واتحاذ الطعام للرقص واجتماع النساء لزیارة القبور... الخ".

شاه محمد اسحاق محدث دهلوي رحمة الله علیه په مسایل

اربعين کي فرمايي:

"مقرر ساختن روز عرس جائز نيست در تفسير مظهري مى نويسد، لايجوز ما يفعله الجهال بقبور الاولياء والشهداء من السجود والطواف حولها واتخاذ السراج والمسا جداليها ومن الاجتماع بعد الحول كالاعياد و تسمونه عرسا".

اصله خبره هغه ده چي امام مالک رحمة الله عليه کړي ده:

مالم يكن يومئذ دينا لايكون اليوم دينا.

ځکه کوم عبادت چي د نبي عليه السلام او اصحابو کرامو او تابعينو په وخت کي اصل نه ولري هغه عبادت نه ګمراهي ده په رساله قشيريه کي د دې خبري په تاييد کي د طريقې د ډيرو بزرګانو وينا ګاني ليکل سوي دي:

فليراجع ثمه و مثله في مفتاح السنة للسيوطي ص۵.

۲:- د دغه خبرو څخه ثابت سو چي داسي کوونکی بدعتي او سخت ګناهکاره دی.

۳:- د الله جل جلاله پرته بل چا ته سجده ول که د عبادت په نيت وي يبا ښکاره کفر او ارتداد دی (نعوذبالله

منه) او كه د عبادت په نيت نه وي بلكه د عزت په قصد وي بيا ارتداد او كفر نه دى خو سخته گناه او شرك ته نژدې دى:

كذا قال ابن حجر المكي في الاعلام بقواطع الاسلام على هامش الزواجر.[۱]

و في المواقف و شرحها من صدق بما جاء به النبي صلى الله عليه وسلم و مع ذالک سجد للشمس كان غير مومن بالاجماع لان سجوده لها يدل بظاهره انه ليس بمصدق و نحن نحكم بالظاهر فلذالک حكمنا بغدم ايمانه لان عدم السجود يغر الله داخل في حقيقة الايمان حتى لو علم انه لم يسجدلها على سبيل التعظيم واعتقاد الالوهية بل سجدلها و قلبه مطمئن بالايمان لم يحكم بكفره فيما بينه و بين الله تعالى و ان اجرى عليه حكم الكافر في الظاهر انتهي. ثم قال نقلاً عن الروضة وليس من هذا ما يفعله، كثير من الجهلة الظالمين من السجود بين يدى المشائخ فان ذالک حرام قطعاً بكل حال سواء كان للقبلة او يغرها و سواء قصد السجود لله او غفل و في بعض صورة ما يقتضي

۱: دريم توک مخ۳۲

الکفر عافانا الله تعالیٰ من ذالک انتهي، ففهم انه قد یکون کفراً بان قصد به عبادة مخلوق او التقرب الیه و قد یکون کفراً بان قصد به عبادة مخلوق او التقرب الیه و قد یکون حراماً ان قصد به تعظیمه او الخ.

همدغه مضمون شاه محمد اسحاق محدث دهلوي په مائة مسایل کي په درو دېرشمي مسئلې کي ذکر کړی دی او حلبي په شرح منیه کبیر کي ویلي دي:

حتی لو سجد لغیر الله یکفر.

د دې څخه معلوم سو چي د الله جل جلاله پرته بل چا ته سجده د ډېري سختي درجې ګناه ده کوم پیر چي خپل مخ ته دا جاري ساتي که څه هم د دې امر نه ورته کوي بیاهم په ګناه کي یې شریک دی بالفرض که خلک یې خبره نه مني نو دی د څه شي پیر دی لږ تر لږه جلا کېدل وربانديي فرض دی.

لنډه دا چي د داسي پیرانو لاس نیوی (بیعت) حرام دی چي د شرعي حدودو خیال نه ساتي لکه څنګه چي امام غزالي رحمة الله علیه په خپلو زیاترو لیکنو کي او رساله

قشریه، عوارف المعارف کي پخپله د تصوف د امامانو د ویناګانو څخه دا ثابت سوي دي.

۴:- شاه ولي الله رحمة الله علیه په القول الجمیل کي د پیر یعني کامل شیخ لپاره یو څو شرطونه لیکلي دي په کوم شخص کي چي دغه شرطونه نه وي د هغه پر لاس بیعت کول په کار نه دی خصوصاً په کوم شخص کي چي دغه پورته ذکر سوي خبري موجود وي او ګناهونه کوي د هغه پر لاس بیعت کول حرام دی، و ذالک کله ظاهر.

۵:- د سجدې په هکله په دریم جز کي بشپړه خبره وسوه دا خبره څو صفا ده چي د الله جل جلاله پر ته بل چا ته سجده حرامه ده په کفر کي یې تفصیل سته په حرمت کي یې هیڅ تفصیل نسته د فتح القدیر خوا ته د دې روایښت کول غلط دی.

٦:- بدعت په لغت کي هر نوي کار ته ویل کیږي که څه عادت وي او که عبادت کومو خلګو چي دغه معنا خپله کړې ده هغو بدعت پر دوو قسمو وېشلی دی ښه او بد د کومو فقهاوو په وېناګانو کي چي ځیني بدعتو ته ښه

ویل سوي دي هغه د لغت د دغه معنا په برابر بدعت دي
که نه په حقیقت کي بدعت نه دي او د شرعي بدعت معنا
دا ده چي په دین کي یو کار زیاتول یا کمول چي د
اصحابو کرامو او تابعینو د زماني وروسته سوی وي او د
نبي علیه السلام څخه د هغه نه قولاً نه فعلاً، نه صراحتاً نه
اشارةً اجازه نقل سوې وي:

هذا ملخص ما في الطريقة المحمدية وهو اجمع مارايت
من تعريف البدعة وان اردت التفصيل فراجعه.(۱)

بیا بدعت درجې لري ځیني د مکروه په درجه کي دي
ځیني د حرام او ځیني د شرک په درجه کي دي پر بدعت
باندي ټینګار کوونکی په هر حال فاسق دی د ده پسې
لمونځ مکروه تحریمي دی:

کما في الدر المختار وغیره وخلف مبتدع.. الخ.

۷:- کله چي د دغه شیانو پرېښودل د ده په وس کي
دی او پرېږدي یې نه وي بلکه جماعت پرېږدي که څه
نیت یې وي او که نه وي د جماعت ثواب نه ورسیږي البته

۱: بریقة شرح الطریقة اول ټوک مخ۱۲۸

ځوک چي معذوره وي د هغو لپاره هم مناسب دی چي په جماعت کي دي ګډون نه کوي چي نورو خلکو ته تکليف نه ورسيږي داسي خلکو ته د جماعت ثواب په کور کي ورسيږي انشاءالله:

كما صرح به الفقهاء والتفصيل في رسالتي آداب المساجد.

پوښتنه: – د مسجد تر څنګ زيارت دی پر زيارت هره ورځ او د جمعې په شپه څراغونه بليږي د تيلو انتظام د مسجد د آمدن او د محلې د خلکو په چنده پوره کيږي يوازي د زيارت لپاره دومره زيات تيل جمع کيږي چي د زيارت تر مصرف زيات دي که پاته تيل د مسجد امام خپل شخصي مصرف کي استعمال کړي روا دی که نه؟

جواب: – پر قبرو څراغ بلول روا نه دی په حديث کي دي:

لعن الله زوارات القبور والمتخذين عليها السراج.

ځکه کوم تيل چي پر زيارت د رڼا جوړولو لپاره جمع کيږي په کار دی چي دا په اصلي زيارت مصرف نه سي البته که په زيارت پوري اړوندي حجرې وي يا پر لاره رڼا ته اړتيا وي هلته يې مصرفولای سي همدا رنګه که د امام

حجره په زیارت پوري اړه لري هلته يې هم مصرفولای
سي که نه بې اجازې بل ځای دغه تیل استعمالول روا نه
دی که دا معلوم سي چي خلګ دغه تیل د نذر په توګه
زیارت ته ورکوي بیا هیڅ ځای هم د دې استعمال روا نه
دی ځکه چي د الله جل جلاله پرته د بل چا نذر حرام دی
او د هغه شي استعمال هم حرام دی چي د الله جل جلاله
پرته د بل چا په نذر کي ور کړل سي:

صرح به في البحر الرائق من كتاب النذر.

پوښتنه: - په مسجد کي دننه کافي رڼا وي او د زیارت
رڼا هیڅ فایده نه لري نو رڼا جوړول روا دی که نه؟ د
پنجشنبې په ورځ پر زیارت ختم کیږي په دغه ختم کي
ګډون څه حکم لري؟

جواب: - پر قبر څراغ بلول حرام دی د قرآن شریف په
ختم کي که نور بدعتونه نه وي بیا په دې کي ګډون باک
نه لري بیاهم پرېښودل يې غوره دی ځکه دغه شیان که
ټولپه بدعت نه وي خو وروسته کرار کرار تر بدعت
څخه هم زیات سي.

پوښتنه:- د بزرګانو په سوو زیارتونه دي چي روا او ناروا دواړه رنګه دعاګاني ورته کیږي د دعاګانو لپاره زیارت ته حاضرېدل واجب او فرض ګڼل څنګه دی؟ مړو ته ثواب له هره ځایه رسیږي او که زیارت ته تلل ضروري دی؟ دا رنګه دعا څنګه چي اې فلانکې! ته د الله دوست یې او د هغه مقبوله بنده یې زما لپاره له خدای څخه دعا وکه چي خپل مرام ترلاسه کړم داسي دعا روا ده که نه؟ پر زیارتو عرس لمانځل کیږي په عرس کي ګډون څنګه دی؟

جواب:- مړو ته د ثواب رسولو لپاره قبر ته حاضرېدل ضروري نه دی له هره ځایه ثواب ور رسیږي البته قبر ته د تللو دوې ګټې دي د عامو مومنانو قبرو ته په ورتللو عبرت، د عزیزانو او قریبانو قبرو ته په ورتللو د عبرت سره د حق اداینه هم، او د بزرګانو قبرو ته په ورتللو برکتونه هم ترلاسه کیږي په دعا کي د قبر خاوند ته خطاب کول په کار نه دی بلکه داسي دعا باک نه لري چي یاالله! د فلاني مقبوله بنده په وسیله زما کار وکه.

پوښتنه:- زید اوري چي د فلاني بزرګ زیارت ډېر

ښایسته دی زید د سفر وروسته د زیارت لیدلو ته ورځي دغه تګ یې څنګه دی؟

جواب:- که هلته په بدعتو او منکراتو کي نه اخته کیږي بیا روا دی.

پوښتنه:- زید وایي که زما فلانی کار وسو د فلاني بزرګ پرقبر څادر اچوم او هلته د الله جل جلاله په نامه نیاز کوم دا څنګه دی؟ که د زید کار د ده په خوښه وسي پر قبر څادر اچول ورباندي واجب دی که نه؟

جواب:- پر قبر څادر اچول پخپله ناروا دی او د دې نذر کول دویمه ګناه ده دغه نذر یې صحیح هم نه سو.

پوښتنه:- په رواجي طریقه هغه مجلس چي په هغه کي د نبي علیه السلام حالات بیان سي څه حکم لري؟ په دغه مجلس کي درېدل روا دی که نه؟

جواب:- ناروا دی که د بدعتو او رواجي تاکل سوو کارو څخه خالي وي بیا روا دی.

پوښتنه:- شیخ عبدالقادر جیلاني رحمة الله علیه ته د ثواب رسولو لپاره یوولسمه لمانځل روا دی که نه؟

جواب:- ثواب رسول روا دی په دې شرط چي يوولسمه به خاص نه ور ته ټاکي.

پوښتنه:- د بزرګانو ارواحو ته د ثواب رسولو لپاره زيارتو ته ډوډۍ استول کيږي دا روا دی که نه که په خپل کور کي دعا وکړي ثواب يې دوی ته وبخښي آيا په دې سره ثواب کميږي که نه؟ لکه څنګه چي د زياتره خلکو دا وينا ده چي نياز تر هغه وخته نه قبليږي ترڅو چي يې زيارتو ته نه واستوي.

جواب:- زيارت ته ډوډۍ استول بې ځايه او بې معنا کار دی ثواب له هره ځايه رسيږي.

پوښتنه:- د محرم په لسيزه کي د امام حسين رض لپاره فاتحه کول څه حکم لري؟ د ده د شهادت بيان کول څنګه دی؟

جواب:- د ثواب رسولو يا د شهادت د بيان لپاره د محرم لسيزه ټاکل بې معنا او بدعت دی د يوې ورځي د ټاکلو پرته که يو وخت يې وکړي روا دی او ډېر ثواب لري.

مفتي محمد شفيع

پای

زموږ خپاره شوي پښتو آثار

جنتي او دوزخي د قران په رڼا کي
تعليم الاسلام
قصص الانبياء
قصص القران
د آخرت ذخيره
د واده مسئلې
تاريخ سردار عالم
پښتو اردو لارښود
پښتو انګلش لارښود
پښتو دري لارښود
پښتو عربي معلم
پښتو انګلش ټيچر
ګټور معلومات
عمومي معلومات
د پښتنو قبيلو شجرې
اسلامي معلومات
يوسف عليه السلام کيسه
ملي هنداره
په ميوو او سابه سره درملنه
خوندور خواړه
د نعتو کتابونه

د ټرافيک لارښوونه
يو زر و يوه شپه
دايمي نقشه د کوټې د ښار لپاره
د سعدي حکايتونه
طارق بن زياد
محمد بن قاسم
چهار درويش
امير ارسلان رومي
شهزاده ممتاز او ملکه بينظيره
پښتو انګليسي قاموس
مسخرې ايله دي
باطل نامه
بخت نامه
اسماء بدر
مراسلات افغاني
پښتانه شاعران
د ځلورو ژبو لارښود
د افغان ښوونځيو پښتو دري کتابونه
د ټکلو او داستانو کتابونه
د ټوکو کتابونه
د سندرو کتابونه

صديقي کتب خانه کاسي روډ کوټه

زموږ چاپ شوي آثار

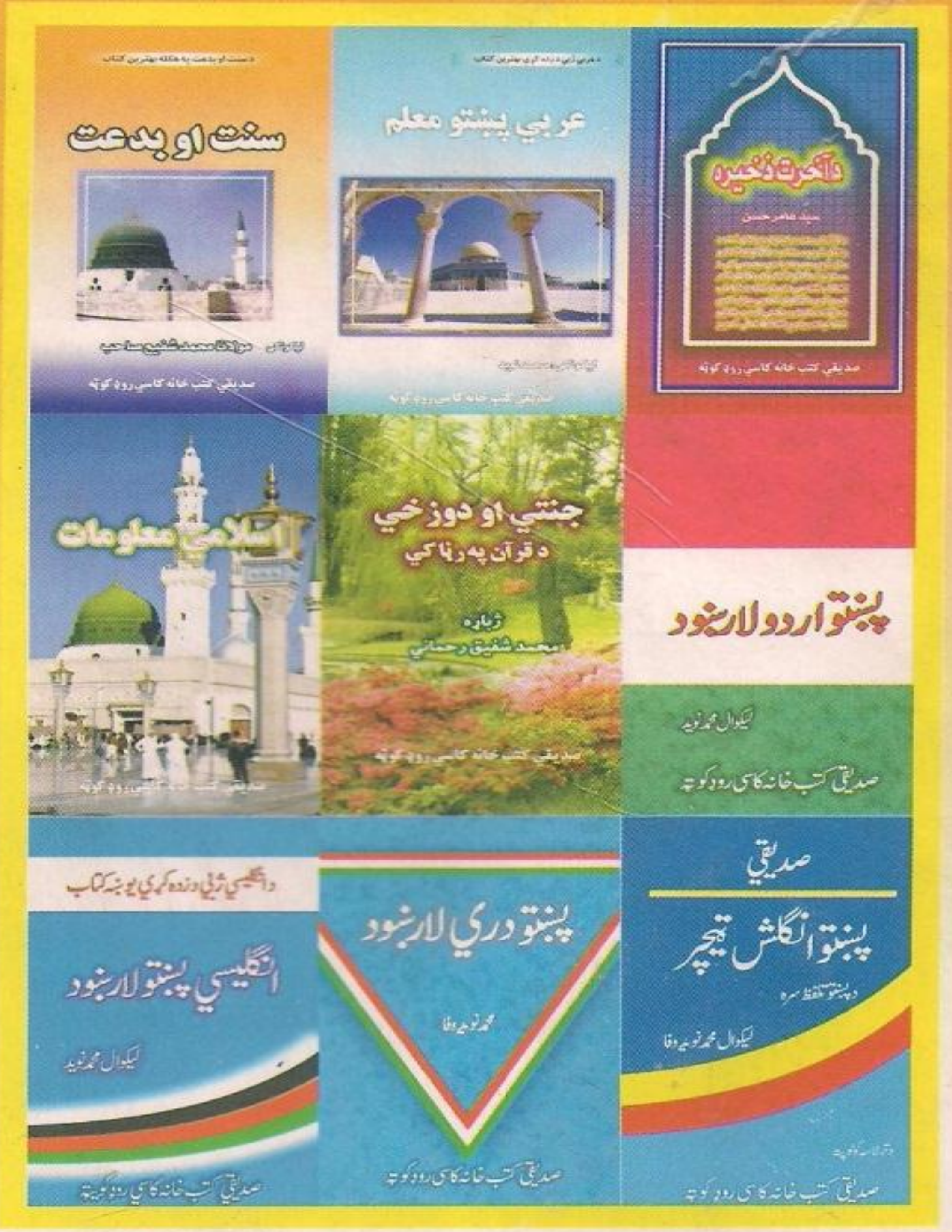

Naveed Grafix 0321 8017498 www.Taleemulislam-Radio.com

صديقي کتب خانه کاسي روډ کوټه